

Keuze of Cultuur

MEIDEN OVER HUWELIJK EN MOEDERSCHAP

Keuze of Cultuur

MEIDEN OVER HUWELIJK EN MOEDERSCHAP

'Keuze of Cultuur' is het resultaat van het project 'Haar leven? Haar lot?', uitgevoerd door Me & society in samenwerking met het Platform Buitenlanders Rijnmond en Daaladvies. Veel dank is verschuldigd aan de meiden, die hebben deelgenomen aan de dialoogbijeenkomsten. Uiteraard zijn we ook veel dank verschuldigd aan het ministerie van Volksgezondheid Welzijn en Sport.

Voorwoord

foto Marie Cecile Thijs

Als we aan tienermoeders denken, denken we al snel aan jonge meiden die ongewenst zwanger zijn geworden, een kind hebben gekregen en door hun vriend in de steek zijn gelaten.

Dit boek richt zich op tienermoeders die 'bewust' hebben gekozen voor een kind. Tienermoeders kunnen hierdoor geïsoleerd raken en problemen ondervinden in hun ontwikkeling. Immers: door het jonge moederschap is het moeilijker om een opleiding af te maken, op zoek te gaan naar werk en in contact te komen met andere mensen. Hierdoor raken de meiden steeds meer buiten de samenleving en stagneert hun ontwikkeling.

Hoe groot deze groep precies is, is niet bekend, maar het gaat waarschijnlijk om enkele honderden tienermoeders per jaar. Het zijn meestal allochtone meiden, vaak afkomstig uit een religieuze gemeenschap, die op jonge leeftijd zijn getrouwd.

Het is goed dat het Bureau voor diversiteitsmanagement Me & Society door deze publicatie aandacht vraagt voor deze groep tienermoeders. Dankzij de gesprekken die met de meiden zijn gehouden, hebben we nu een beter beeld van wat hen bezighoudt en waaraan ze behoefte hebben. Bovendien staat er in het boek praktische aanbevelingen voor professionals - zoals onderwijzers en welzijnswerkers - die werken met jonge, allochtone meiden. Aanbevelingen die er uiteindelijk toe moeten leiden dat jonge moeders een minder geïsoleerd leven leiden en weer kunnen deelnemen aan de samenleving.

Ik hoop dat deze publicatie zijn weg vindt naar iedereen die werkt met jonge, allochtone meiden.

De Minister voor Jeugd en Gezin,

mr. A. Rouvoet

Inhoudsopgave

0
1
2
3
4
5
6
7
8

8	Inleiding
14	Projectbeschrijving
22	Bevindingen uit de vier bijeenkomsten
34	Achtergronden bij verschillen tussen culturen
50	Werken met meiden uit diverse culturen
62	Het werven en bereiken van de doelgroepen
72	Conclusies en aanbevelingen
80	Organisaties en mensen, betrokken bij deze publicatie

Inleiding

In december 2009 is het project Haar Leven? Haar Lot? uitgevoerd. Door middel van dialoogbijeenkomsten werden open gesprekken aangegaan met meiden in de leeftijd van 14 tot 20 jaar. Onderwerpen van die bijeenkomsten waren onder meer: 'jong moederschap' en 'toekomstperspectief'. De groepen bestonden uit meiden met een Somalisch/Eritrese, Turkse, Marokkaanse en hindoestaanse achtergrond.

In tegenstelling tot de veel voorkomende En ongeplande zwangerschappen op jonge leeftijd worden deze meiden vaak 'bewust' zwanger. Deze meiden trouwen gemiddeld jong en hun beslissing om moeder te worden, wordt dus ook jong genomen. Is dit dan een 'bewuste' keuze of zijn het cultuur en/of achtergrond, die het leven en lot van deze jonge meiden bepalen?

In Nederland werden in 2007 zo'n 7.000 meiden van 15 tot en met 19 jaar zwanger. Van dat aantal tieners was 54% van autochtone en 46% van allochtone herkomst. Van de 7.000 kozen bijna 4.500 meiden voor een abortus en ruim 2.500 voor het moederschap. Voor deze laatste groep is er een breed scala aan hulpverleningstrajecten beschikbaar. Die zijn dan vooral gericht op alleenstaande, onbewust zwangere moeders, veel minder op de groep moeders, die bewust jong trouwen en kinderen krijgen.

Deze methodiek richt zich met name op jonge meiden in de leeftijd van 14 tot 20 jaar. Zij zitten in een fase, waarin ze zich een beeld vormen van hun ideale toekomst; daarbij spelen trouwen en kinderen vaak een prominente rol. De Nederlandse samenleving gaat ervan uit, dat jonge meiden de kans moeten krijgen om zich te ontplooien. Die ontplooiing vindt optimaal plaats door middel van participatie in de maatschappij. Jong ouderschap kan deze ontplooiing flink in de weg staan. Er is bewust gekozen voor deze jonge leeftijdscategorie van meiden om de insteek van deze methodiek preventief te houden. De culturele achtergronden zijn er bewust bij betrokken, aangezien met name in de

genoemde culturen jonge huwelijken en zwangerschappen vaker voorkomen.

WAAROM DEZE METHODIEKBESCHRIJVING?
Onder moeilijk bereikbare jongeren tref je zowel jongens als meiden aan. De jongens zijn echter vaker in openbare ruimten te vinden en dat vergemakkelijkt een directe benadering ervan. Bij meiden ligt dit moeilijker, omdat ze zich minder vaak in het publieke domein bewegen. Om toch contact te maken met deze moeilijk bereikbare meiden en hun participatie te bevorderen, heb je specifieke handelwijzen en methodes nodig. Deze methodiekbeschrijving richt daarom speciaal de aandacht op mogelijkheden om jonge meiden bij de onderhavige thematiek te betrekken. In dit boek treft u hierover een aantal praktijkvoorbeelden aan. Een goed jeugd- en jongerenbeleid is van groot belang om erachter te komen wat er leeft onder deze meiden. Het succes ervan hangt nauw samen met de mate, waarin de doelgroep wordt bereikt. De belangrijkste vraag daarbij is echter: hoe krijg je inzicht in het leven van jongeren, waarmee het moeilijk is om contact te krijgen? Het antwoord ligt niet voor het oprapen, mede omdat deze groep zich niet duidelijk in de kijker speelt, moeilijk traceerbaar is en de aandacht van de hulpverlening niet of nauwelijks op ze is gericht. De meiden zelf maken bovendien om die reden ook weinig of geen gebruik van de bestaande hulpverlening. Daarnaast blijkt, dat maar een klein deel van deze groep jonge meiden actief is in de maatschappij, als ze eenmaal moeder zijn geworden.

Inleiding

Naar aanleiding van deze bevindingen werd de behoefte gevoeld aan een overdraagbare methodiek voor het bereiken van deze meiden, het inzicht krijgen in hun leefwereld en het ondersteunen en empoweren ervan. Zij hebben vaak al jong te maken met vraagstukken rond relatie, verlovings, huwelijk en gezinsplanning. Over de genoemde thema's van deze groepen meiden bestaat veel onbegrip en gebrek aan kennis bij hulpverleners, leerkrachten en beleidsmakers. Daardoor valt de doelgroep over het algemeen ook buiten de hulpverlening en andere projecten, die er voor hen zijn.

Bovendien blijkt, dat jongerenwerk in het algemeen vooral 'jongenswerk' is. Vaker dan meiden zorgen jongens voor overlast, waardoor hun problematiek meestal als norm geldt voor het totale jeugdbeleid. Dit betekent onder meer, dat financiële middelen voor jongeren vaak ten goede komen aan (probleem-)jongens en minder aan meiden.

DOELSTELLING EN DOELGROEP

De doelstellingen van de onderhavige methodiek is drieledig:

- via de methodiek willen we praktische informatie en handvatten aanreiken aan professionals, die werken met de doelgroep jonge meiden voor het bereiken, inzicht krijgen in de leefwereld, ondersteunen en empoweren van deze moeilijk bereikbare doelgroep. Daarbij ligt de focus op vluchtelingen, hindoestanen en moslima's;

- de sociale binding van allochtone meiden/jonge moeders met de samenleving vergroten;
- genoemde groepen meiden bewust maken van verschillende toekomstmogelijkheden. We willen de meiden leren dat het van belang is om eerst een opleiding te volgen en actief in de samenleving te worden alvorens aan kinderen te beginnen.

Centraal hierbij staat de vraag, wat de realiteit voor deze meiden is: *kieszen zij een leven, door henzelf in te vullen of bepaalt het lot, de familie of de cultuur, hoe zij hun leven inrichten?*

De methodiek richt zich speciaal op instellingen en beroepskrachten, die werken met genoemde doelgroepen, zoals onderwijs en welzijnswerk. Maar ook voor beleidsmakers en andere geïnteresseerden valt er veel achtergrondinformatie over genoemde doelgroepen te vinden in deze methodiek.

OPBOUW VAN DEZE PUBLICATIE

Binnen de methodiek worden bouwstenen aangereikt voor de diverse aspecten van het werken met deze doelgroepen:

- het in contact komen met deze doelgroepen;
- inzicht in hun leefwereld; hun mening over huwelijk (gedwongen, volgens religieuze wetten, partnerkeuze, verlovings, trouwen binnen de familie enz.), interculturele relaties, seksuele ontwikkeling en weerbaarheid, gezinsplanning, partners uit het land van herkomst en de impact hiervan op het vroegtijdig moeder worden van de meiden;

- informatie geven over de invloed van de cultuur op hun toekomstbeeld en gezinsplanning;
- inzicht krijgen in de behoeften aan ondersteuning bij deze meiden;
- praktische aanbevelingen voor professionals, die met deze doelgroepen in aanraking komen.

Genoemde aspecten zijn onderwerp geweest op de dialoogbijeenkomsten. De uitkomsten hiervan worden uitvoerig beschreven. Naast de dialoogbijeenkomsten is bij het samenstellen van de beschrijving de nodige informatie verworven en verzameld via studie van onderzoeksrapportages, wetenschappelijke studies en internet-sites voor of door de doelgroepen. In de bijlagen bij de hoofdstukken wordt melding gemaakt van alle geraadpleegde bronnen. In een enkel geval wordt in de tekst meteen de bron vermeld, waaraan de informatie is ontleend. In het theoretisch kader in het daarop volgende hoofdstuk wordt ingegaan op diverse thema's, die relevant kunnen zijn voor een goed inzicht in de belevingswereld van de doelgroep.

De informatie in deze methodiekbeschrijving kan gelezen worden als naslagwerk:

- waarin zowel theoretische achtergrondinformatie te vinden is over de culturele bagage van de doelgroep;
- als ook de nodige praktische tips over begeleiding van deze meiden in de praktijk.

Project beschrijving

De doelstelling van het project Keuze of Cultuur was het schrijven van een methodiek voor werven van en werken met allochtone tieners en jonge vrouwen. Het gaat hier om allochtone meiden, die uit verschillende gemeenschappen komen. Centraal in dit project staan meiden uit de moslim- en hindoestaanse gemeenschap en vluchtelingenmeiden.

In genoemde gemeenschappen komt het regelmatig voor, dat meiden jong trouwen en al vóór hun twintigste een gezin stichten. Ze doen daarbij nauwelijks een beroep op hulpverleningsinstanties, omdat ze vaak nogal geïsoleerd leven binnen de familie. De zwangerschap wordt bewust aangegaan en de meiden zijn ook bewust bezig met gezinsplanning. Deze groep komt over het algemeen niet in aanraking met hulpverlening of andere projecten, die er bestaan voor jonge moeders.

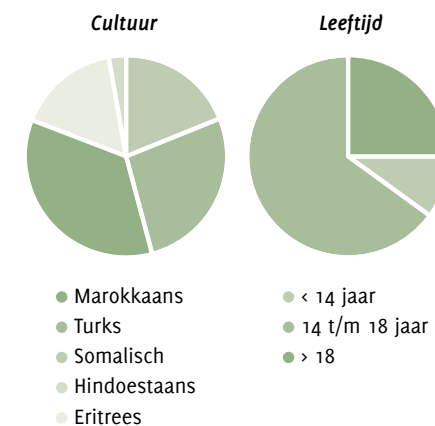
Er zijn vier dialoogbijeenkomsten georganiseerd, waarbij de meningen van de meiden uit de bovengenoemde groepen in beeld kwamen. Tijdens de bijeenkomsten spraken de meiden over hun toekomstbeeld, de eigen ontwikkeling en de impact, die jong moederschap heeft op hun leven. De dialoogbijeenkomsten hebben, naast een uitgebreide documentatiestudie en een inventarisatie van de sociale kaart rond deze groep, de nodige bouwstenen voor de methodiekontwikkeling opgeleverd.

DOELGROEP EN RESPONDENTEN

Allochtone meiden in de leeftijd van 14 tot 20 jaar vormen de doelgroep van dit project. In deze methodiek is bewust gebruik gemaakt van de term 'allochtoon'. Hiermee verwijzen we naar meiden met minimaal één ouder van niet-Nederlandse achtergrond.

De meiden, bereikt tijdens de dialoogbijeenkomsten, waren van verschillende leeftijden en culturele achtergronden. Ze zijn geworven via zelforganisaties in Rotterdam,

Utrecht en Amsterdam. Qua afkomst (cultuur) en leeftijd zag de groep deelnemende meiden er als volgt uit:

Volgens de normen van de ontwikkelingspsychologie bevinden deze meiden zich in de adolescentie. De adolescentie begint met puberteit en eindigt met volwassenheid. Rond het negentiende levensjaar worden meisjes als (lichamelijk) volwassen beschouwd. Onderzoek toont aan, dat de overgang naar volwassenheid in de meeste gevallen zonder ernstige crisis verloopt.

Tijdens de adolescentie vinden er complexe veranderingen plaats: naast lichamelijke is er sprake van cognitieve en sociale veranderingen. Het lijf verandert in een volwassen lichaam en de jongere meid leert meer abstract, logisch denken: relaties met ouders en vrienden veranderen, eigen identiteit en zelfstandigheid vormen zich steeds meer, terwijl zij zich ook verder losmaakt

Projectbeschrijving

van de ouders. Dit gebeurt mede onder invloed van leeftijdgenoten en de druk om te experimenteren.

'Identiteit' is meer dan louter het zelfbeeld en die wordt meestal op het einde van de adolescentie of bij het begin van de volwassenheid gevormd. Wij spreken van persoonlijke identiteit als men zichzelf, ondanks de individuele ontwikkeling, door de tijd heen in verschillende situaties als 'dezelfde' waarneemt.

Tijdens de adolescentie ontstaat de behoefte om gevoelens en ervaringen met leeftijdgenoten te delen. Jongeren gaan vriendschappen aan, waarbij trouw en loyaliteit een belangrijke rol spelen. De sociale identiteit drukt het gevoel van saamhorigheid uit ten opzichte van andere groepen. Dat kan de familie zijn, de vriendenkring, de streek waar men woont of de sociale cultuur. Groepen eisen van hun leden dat zij denken en zich gedragen volgens min of meer voorgeschreven regels. Meestal is in de leeftijd van veertien tot zestien jaar de neiging van jongeren zich aan groepsdruk te conformeren het grootst.

De centrale vraag betreffende de realiteit voor deze meiden is: *kiezen zij een leven, door henzelf in te vullen of bepaalt het lot, de familie of de cultuur, hoe zij hun leven inrichten?*

Om deze vraag te beantwoorden is gebruik gemaakt van kwalitatieve onderzoeksmethoden, namelijk dialoogbijeenkomsten met de meiden zelf. Bovendien is er voor de informatie uit de dialoogbijeenkomsten een theoretische onderbouwing gezocht middels literatuuronderzoek.

Op basis van de kennis en ervaringen, die zijn opgedaan, is er ook een aantal aanbevelingen voor de praktijk geformuleerd. Deze zijn terug te vinden aan het eind van deze methodiekbeschrijving.

DE DIALOOGBIJEENKOMSTEN

Er zijn voor dit project vier dialoogbijeenkomsten georganiseerd, te weten voor:

- Turkse meiden;
- Marokkaanse meiden;
- meiden met een vluchtelingenachtergrond (Somalisch en Eritrees);
- hindoestaanse meiden.

Deze bijeenkomsten zijn geleid door een ervaren, Marokkaanse begeleidster. Zij had voldoende kennis van de doelgroep en hun leefwereld. Omdat dit een vrij moeilijk bereikbare doelgroep is, is tijdens de bijeenkomsten de nadruk niet direct gelegd op 'jong', daarover wordt binnen deze doelgroepen niet of nauwelijks gesproken. De nadruk is vooral gelegd op de planning van hun toekomst en de achtergronden, waarom het krijgen van kinderen zo'n belangrijke plaats bij hen inneemt.

INTERACTIEVE WERKVORMEN

De dialoogbijeenkomsten zijn tot stand gebracht aan de hand van bewust gekozen, interactieve werkvormen. Het is van groot belang om deze meiden te benaderen op een wijze die goed bij het leven en de leeftijd aansluit. Hierbij is steeds in ogenschouw genomen, of de werkvormen voldoende ruimte en vrijheid gaven aan de meiden om eigen antwoorden te kunnen

formuleren. Er volgt nu een beschrijving en motivering van de gebruikte werkvormen.

Hoe heet je en wat betekent je naam? Deze werkvorm is goed te gebruiken tijdens de kennismakingsronde. De deelnemers wordt gevraagd hun naam te delen met de hele groep, en, indien bekend, te vertellen wat de betekenis van deze naam is. Op deze manier wordt de hele groep aan elkaar geïntroduceerd en worden de deelnemers individueel geprikkeld na te denken over hun eigen achtergrond. De naam, die je draagt, geeft een gedeelte van je karakter weer. Het schetst ook een beeld van je identiteit, historie en waar je vandaan komt. Je moet trots kunnen zijn op wie je bent en waar je vandaan komt. Naast de naam kan er ook worden gevraagd, wat de leeftijd is en wat men in het dagelijks leven doet (opleiding/werk). Deze werkvorm levert een nieuwe en frisse manier van kennismaken op in plaats van de alom bekende standaardkennismakingen en geeft direct een beeld en achtergrond van de deelnemers in de groep. Deze werkvorm schept snel een vertrouwelijke sfeer in de groep. Zeker als het gaat over onderwerpen, die meiden niet makkelijk met vreemden bespreken, laat deze werkvorm een vertrouwelijke sfeer ontstaan om op gevoelige onderwerpen in te gaan.

“Als je heel erg goed naar je naam kijkt, dan zie je, dat daar een stukje van je identiteit en cultuur in zit. Op het moment dat jij ter wereld komt is het al voorbestemd hoe je gaat heten. Je achternaam is vaak afkomstig uit een gebied, dorp of stam.”

Wie is je rolmodel en waarom? Als het gaat om het inventariseren van ideeën over hun toekomstvisie, is het van belang de juiste vragen te stellen. Afhankelijk van de groepssamenstelling en leeftijd werkt de ene vraag soms beter dan de andere. Soms kan de vraag naar een rolmodel meer output verschaffen dan de vraag naar een toekomstvisie, zeker wanneer deze nog niet (helemaal) in beeld is bij de deelnemers. Een persoon met voorbeeldfunctie kan richting geven aan het eigen toekomstbeeld van de deelnemers; een rolmodel is bijna altijd iemand in de voetsporen waarvan men graag zou willen treden. De deelnemers krijgen de tijd om individueel of in groepjes aan de slag te gaan om helder te krijgen wie hun rolmodel is en vooral, waarom. Na dit overgedragen te hebben wordt er plenair teruggekoppeld over ieders rolmodel en waarom nou juist die. De groep kan en mag elkaar vragen stellen, als verheldering nodig is. Bij meiden uit deze groepen zijn rolmodellen erg belangrijk.

Rolmodellen functioneren als voorbeeld van hoe ze later zelf zouden willen worden. Meiden uit deze doelgroepen kiezen vaak een realistisch rolmodel, bijvoorbeeld hun moeder, zus of tante. Dit is in tegenstelling tot meiden uit westerse culturen die vaak artiesten of actrices als rolmodellen zien.

Somalisch meisje: “Mijn tante is mijn grote voorbeeld. Zij heeft een eigen huis, een goede man die werkt en ze heeft zelf een baan. Daarnaast heeft ze ook nog leuke kinderen! Ik zou graag net als haar willen worden in de toekomst.”

Hoe zie je jouw toekomst? Het is van belang de juiste vraag te stellen bij het inventariseren van toekomstvisies. Bij een groep van iets hogere leeftijd kan deze vraag heel direct worden gesteld: welke keuzes vormen voor jou je toekomst en vóór welke leeftijd moet je deze gerealiseerd hebben? Op deze manier kunnen deelnemers voor zichzelf bedenken wat ze allemaal willen bereiken, welke keuzes ze daarvoor moeten maken en wanneer ze die gerealiseerd willen hebben. Met deze vraag wordt de individuele visie op de eigen toekomst helderder. Deze vraag kan goed met de rolmodelvraag worden gecombineerd.

Marokkaans meisje: “Ik wil graag mijn opleiding afmaken. Daarna wil ik trouwen en kinderen krijgen. Ik wil heel graag een tweeling.”

Hoe ziet jouw ideale partner eruit? Om ideeën over een partner en het huwelijk te inventariseren, wordt er naar de ‘ideale partner’ gevraagd. Waar vind je deze? En hoe wordt de rolverdeling tussen jou en je partner? Door deze vragen te stellen, kunnen de deelnemers individueel of in groepjes met elkaar overleggen, wat voor hen belangrijke waarden zijn. Naast de vraag naar de ‘ideale partner’ wordt er ook gevraagd naar ideeën over het huwelijk. Hierbij wordt de deelnemers ook gevraagd wat zij vinden van partners uit het land van herkomst, de partnerkeuze zelf en de eventuele inmeniging van ouders hierbij.

Hindoestaans meisje: “Mijn man moet echt van dezelfde afkomst zijn als ik en ook gelovig zijn. Verder moet hij eenzelfde schoolniveau hebben als ik.”

Stellingen. Bij deze werkvorm wordt de deelnemers een aantal verschillende stellingen voorgelegd. Deze stellingen geven allemaal een specifiek idee weer. De deelnemers kunnen per stelling een positie innemen: eens, oneens of noch eens/noch oneens. De ruimte wordt ‘ingedeeld’ in drie aparte delen, waarbij elk deel één van de drie genoemde posities vertegenwoordigt. Na het horen van de stelling nemen de deelnemers plaats in het vak, welke hun mening weergeeft. Per vak wordt de deelnemers gevraagd toe te lichten, waarom zij deze mening over de stelling zijn toegegaan. Deze werkvorm noopt de deelnemers over de situatie na te denken. Door ze een stelling voor te leggen, worden de deelnemers geprikkeld om na te denken over zaken, waar ze misschien nooit eerder een mening over hebben gevormd of hoeven gevormd te hebben. Dit geeft ze de mogelijkheid uit te maken, wat ze over bepaalde onderwerpen vinden; ook thema’s, waar ze nog nooit eerder over hebben nagedacht. Het gebruiken van stellingen zorgt voor een bredere output van de bijeenkomst en geeft de deelnemers meer ‘food for thinking’. Een bijkomend voordeel ervan is, dat ook onderwerpen die nooit eerder aan de orde zijn geweest, hierbij alsnog kunnen worden aangekaart.

Voorbeeld: Als een man niet wil dat zijn vrouw werkt moet zijn vrouw dat accepteren. Reactie van Marokkaans meisje: “Als hij je verbiedt om te werken, zal hij je ook andere dingen gaan verbieden.”

Projectbeschrijving

METHODIEKBESCHRIJVING

Binnen de methodiekbeschrijving staan de overkoepelende doelstellingen van empowerment centraal. Uit gegevens van het CBS blijkt, dat jonge moeders uit (voornamelijk) Islamitische landen vaak jong en soms gedwongen trouwen. Door niet direct zelf met pasklare oplossingen aan te komen maar het zoekproces naar de oplossing rustig te begeleiden, leren jonge meiden hun eigen krachten kennen en ervaren.

Empowerment kan gezien worden als een proces, waarbij mensen of groepen meer eigen invloed krijgen op gebeurtenissen en situaties, die belangrijk voor ze zijn. De positie van jonge, allochtone meiden in de Nederlandse samenleving is over het algemeen niet sterk. Juist daarom is voor deze groep empowerment zo belangrijk. Het maakt hen sterker en helpt hen op den duur zelfstandig eigen problemen aan te pakken.

Daarnaast richt empowerment van jonge meiden zich op actieve deelname aan de maatschappij. Dit biedt ze de mogelijkheid om vaardigheden te ontwikkelen en om kritisch te kijken naar de manier, waarop maatschappelijke processen functioneren en welke rol zij daarbinnen kunnen vervullen. Empowerment van jonge meiden betekent dus meer dan alleen een grotere controle over hun persoonlijk leven. Het betekent ook een verandering van hun positie in de maatschappij.

Een ander belangrijk uitgangspunt voor deze methodiekbeschrijving is de interculturele benadering. Leven en werken in een multiculturele samenleving betekent, dat het communicatieproces tussen mensen mede beïnvloed wordt door verschillende culturele referentiekaders. Dit kan gemakkelijk leiden tot botsingen en misverstanden. Intercultureel werken is een manier om culturele verschillen te overbruggen en het gemeenschappelijk belang naar voren te halen. Bij intercultureel werken is het de kunst om het 'vreemde' toe te laten. De ander mag zich presenteren zoals hij/zij dat zelf wil. Dat vraagt om ruimte in het gesprek en een ruimere blik in het algemeen. Men moet methodieken, beelden, vooronderstellingen en theorieën los kunnen laten om de ander onbevangen en ontvankelijk tegemoet te treden.

Bevindingen uit de vier bijeenkomsten

Er zijn vier dialoogbijeenkomsten georganiseerd om informatie te genereren bij meiden uit verschillende culturen. Voor deze dialoogbijeenkomsten zijn de meiden geworven binnen eigen zelforganisaties. Tijdens deze bijeenkomsten kwamen de meiden van verschillende achtergronden bijeen om over hun toekomstdromen te spreken. In dit hoofdstuk worden de resultaten en bevindingen van die bijeenkomsten op een rij gezet.

Tijdens de dialoogbijeenkomsten is een aantal onderwerpen behandeld. Per cultuur wordt beschreven wat de meningen en visie van de groepen meiden zijn over deze thema's. Een aantal 'gelijke' of gemeenschappelijke inzichten wordt apart beschreven.

VLUCHTELINGENMEIDEN (SOMALISCH EN ERITREES)

Een Somalische zei: *"Mijn man moet in eerste plaats moslim zijn en het liefst een hoge functie met status hebben."* Een andere zei: *"Mijn man moet lang zijn en het liefst niet te donker. Hij moet ook goed gekleed zijn en zichzelf goed verzorgen!"*

Dit zijn een aantal uitspraken van vluchtelingenmeiden. Unaniem zijn ze van mening dat hun man moslim moet zijn. Daarnaast is de functie, die hun partner heeft, erg belangrijk. Hij moet een goede opleiding hebben gevolgd en een goede baan hebben. Hieraan ligt ten grondslag dat de meiden graag zien, dat hun partner zichzelf als allochtoon met een vluchtelingenachtergrond staande weet te houden in de Nederlandse maatschappij. De meiden weten duidelijke eisen te stellen aan hun partner. Behalve geloof en sociaal-economische status, weten de Somalische meiden ook hoe hun partner eruit moet zien, zowel uiterlijk als innerlijk. Hierbij valt op dat het beeld van een partner nog erg wordt geromantiseerd. Dat lijkt inherent aan de leeftijd van deze meiden. Dit laatste is trouwens duidelijk cultuuroverstijgend.

De Somalische meiden geven te kennen graag zelf hun partner te willen kiezen. Daar hebben ze ook de mogelijkheid toe;

uithuwelijking of gedwongen huwelijken vinden nog weinig plaats, zeker niet meer bij de derde generatie jongeren in Nederland. Het vinden van een partner vindt met name plaats in de eigen sociale gemeenschap: via vrienden, op feesten of op vakantie. Hieruit valt op te maken, dat de partner wordt gezocht in de eigen omgeving, liefst zo dichtbij mogelijk. Op die manier is de kans het grootst, dat er een partner wordt gevonden, die voldoet aan de gestelde eisen. De meiden geven de voorkeur aan een partner uit eigen land. Praktisch gezien is dit erg moeilijk, gezien de immigratiewetten. Daarom is dit geen optie en zien de meiden zichzelf met een partner, die ook in Nederland woont. De gemiddelde leeftijd waarop de meiden denken te trouwen is 24 jaar.

Het toekomstperspectief van de Somalische meiden kan worden opgebouwd uit deze top vier:

- Diploma behalen
- Een baan vinden
- Een man vinden/een eigen huis en auto
- Kinderen krijgen.

Somalisch meisje: *"Mijn rolmodel is een allochtone vrouw, die goed Nederlands spreekt, een goede baan heeft en het ver schopt hier."*

Deze meiden hebben hun eigen ontwikkeling bovenaan staan. Ze vinden het erg belangrijk om als allochtone vrouw ver te komen in de Nederlandse maatschappij. Hierbij speelt ook hun vluchtelingenachtergrond een rol. De meiden beseffen, hoeveel kansen ze hebben in Nederland en ze willen deze graag benutten. De meiden

vertellen over de burgeroorlog in Somalië. Daar zouden ze nooit het leven kunnen opbouwen zoals ze dat hier kunnen doen. Dit geeft hun extra wilskracht om het ver te schoppen in de samenleving.

De vluchtelingenmeiden geven allemaal aan graag te willen studeren tot het hoogst mogelijk niveau. Na hun studie afgerond te hebben, zien ze zichzelf in het huwelijk treden en werken aan het stichten van een gezin.

TURKSE MEIDEN

Een Turkse meid: *“Op je 23^e moet je toch wel ongeveer weten met wie en wanneer je gaat trouwen. Anders trouw je pas op je 25^e of later, dat is echt laat. Wanneer wil je dan aan kinderen beginnen?” Een andere Turkse: “Mijn partner moet mij vinden, ik ga niet zelf op zoek.”*

Onder de Turkse meiden wordt het trouwen op late leeftijd als onacceptabel ervaren. Rond het 23^e levensjaar moet er in feite een ‘plan’ liggen voor het huwelijk. In de Turkse gemeenschap is het gebruikelijk om vóór het huwelijk een verlovingsperiode te hebben. Een verloving wordt gezien als een periode waarin men elkaar op een ‘geoorloofde’ wijze kan leren kennen. Als dan blijkt dat je niet bij elkaar past, mag de verloving worden verbroken. Het is dan wel zo, dat het de man is, die de verloving moet verbreken; de vrouw wordt dit niet of in mindere mate toegestaan. De Turkse meiden geven te kennen dat de keuze voor een partner afhankelijk is van de familie en de achtergrond van de potentiële partner. Sommige Turkse families kunnen bijvoorbeeld eisen

stellen, gebaseerd op geografische achtergronden. Turken uit het Oosten van Turkije kunnen erg verschillen van Turken uit het Westen van Turkije. In veel families is het daarom slechts geoorloofd om met iemand uit de eigen streek te huwen. De meiden zien het hebben van een goede baan als belangrijke eis aan hun partner. Daarnaast vinden de Turkse meiden het erg belangrijk om een partner te vinden die hen met respect behandelt. Ze geven bovendien aan, dat het karakter van een man belangrijker is dan zijn uiterlijk.

Onder de Turkse meiden heerst duidelijk het beeld dat je als meisje ‘gevonden’ moet worden door een man. Je gaat zelf niet op zoek of achter een jongen aan; dat is de taak van de mannen.

“In Turkije worden meiden sneller volwassen. Als je daar wilt studeren moet je alleen naar de grote stad en word je eerder zelfstandig.

Er is geen familie die toezicht op je houdt. In Nederland krijgen de meiden deze kans niet omdat alles binnen het bereik van de ouders is. Je hoeft in Nederland niet zo snel volwassen te worden.”, zei een andere Turkse. Dit citaat schetst een beeld van een paradoxaal verschijnsel binnen de cultuur in hun eigen land en elders. De meiden geven aan graag te willen trouwen, mede omdat de normen en waarden van de Turkse gemeenschap in Nederland veel strenger zijn dan in Turkije. Turkse migranten houden zich in Nederland eerder vast aan oude normen en waarden, met name de religie en de ‘eigen’ culturele normen en waarden.

De Turkse meiden willen gemiddeld tussen hun 24^e en 25^e moeder worden. Dit vinden zij een goede leeftijd, waarbij je niet te jong

en niet te oud bent. Veel van de meiden voegen hieraan toe, dat ze graag jong oma willen worden; ze willen kunnen genieten van hun kinderen en kleinkinderen. Te jong aan kinderen beginnen wordt afgeraden. Je hebt als jong meisje nog niet veel van de wereld gezien en je hebt jezelf nog niet helemaal kunnen ontwikkelen. De meiden zeggen, dat het beter is om eerst een opleiding af te ronden en te wachten tot je ouder bent. Daaraan wordt toegevoegd dat je de verantwoordelijkheid moet kunnen dragen voor het opvoeden van een kind en hoe jonger je bent, hoe moeilijker dat zal zijn. Enkele meiden zeggen, dat ze behalve bij de familie hulp zouden zoeken bij vrienden en professionals die makkelijk te bereiken zijn, zoals de doktersassistente. Volgens de Turkse meiden zullen jonge moeders het moeilijk hebben met de opvoeding van een kindje. Omdat ze zelf nog jong zijn, zullen ze veel vragen hebben. Voor hulp zouden ze dan terecht kunnen bij instanties voor jonge moeders.

Het toekomstperspectief van de Turkse meiden kan worden opgebouwd volgens deze top vijf:

- Diploma
- trouwen
- gezondheid
- baan
- rijbewijs.

Turks meisje: *“Over 5 jaar zie ik mezelf een hbo-opleiding volgen of werken.”*

De Turkse meiden willen de kansen aangrijpen, die hun moeders niet hebben gehad; daarom is het behalen van een di-

ploma op nummer één terug te vinden. Het ontwikkelen van zichzelf is erg belangrijk voor ze. Als rolmodel wordt vaak de moeder of een zus genoemd. Deze vrouwen hebben doorzettingsvermogen, komen voor zichzelf op en zijn betrouwbaar. Dit zijn eigenschappen die de meiden graag willen overnemen in hun leven.

MAROKKAANSE MEIDEN

“Als moslim heb je een bepaalde visie op het leven, het is makkelijker wanneer je partner deze visie deelt”. Dit is een citaat van een Marokkaanse meid. Voor deze groep is dit een breed gedragen visie: de partner moet gelovig zijn. In de groep wordt specifiek uitgesproken dat afkomst minder belangrijk is, zolang de religie maar overeenkomt. Hier wordt aan toegevoegd dat een partner, die bereid is zich te bekeren tot het Islamitische geloof, ook als zodanig wordt geaccepteerd. Voorwaarde is wel, dat het bekeren vóór het huwelijk plaatsvindt. De meiden kiezen zelf een partner. Inmenging van ouders is hierbij niet nadrukkelijk aanwezig. Zolang het een moslim betreft, die een baan heeft en voor zijn vrouw kan zorgen, zijn de ouders vrij meegaand. In tegenstelling tot de hindoestaanse cultuur bijvoorbeeld, worden er geen eisen gesteld aan opleidingsniveau of status. Als de man voor het meisje kan zorgen, is dat voldoende.

Ook bij de Marokkaanse meiden is het huwelijk een logische stap na het afronden van de opleiding. De meiden geven aan, dat dat van huis uit van ze verwacht wordt en dat ze zelf ook graag hun eigen leven willen verrijken met een partner en kinderen. Net

Bevindingen uit de vier afzonderlijke bijeenkomsten

als in de Turkse cultuur kent de Marokkaanse cultuur een verlovingsperiode; een vriend hebben wordt niet toegestaan. Ook hier vindt vaak een verloving plaats, hetgeen de meiden de kans biedt de potentiële huwelijkskandidaat beter te leren kennen. Daarnaast hebben veel Marokkaanse meiden al wel een relatie met hem, maar die houden ze geheim. Het belangrijkste aan een partner is, dat hij bij je past. Als je niet met elkaar overweg kunt, vinden de meiden, dat je ook niet met elkaar in het huwelijk moet treden. Ze willen, voordat ze trouwen, dus wel zeker weten dat ze met iemand zijn, die hen een gelukkig leven kan bieden.

Ook de Marokkaanse meiden zijn van mening, dat de man op zoek moet gaan naar zijn vrouw, niet andersom. Het komt ook hierbij vaak voor, dat de in Nederland wonende, oudere migranten zich strakker vasthouden aan de oude normen en waarden dan de Marokkanen in hun eigen land. De Marokkaanse meiden wensen, dat ze gemiddeld op hun 24^e moeder worden. Dit vinden zij een goede leeftijd om aan kinderen te beginnen. Toch geeft de meerderheid aan, dat ze het niet erg vinden om jong zwanger te worden. Ze zijn zich bewust van het feit, dat het voor jonge moeders moeilijk kan zijn om een kind op te voeden. De Marokkaanse meiden willen unaniem blijven werken, ook wanneer ze kinderen hebben. Hier kiezen ze bewust voor en daarvoor volgen ze nu ook een opleiding. De Marokkaanse meiden geven unaniem aan hun opleiding af te willen ronden om vervolgens te willen trouwen en kinderen te krijgen. Door deze meiden wordt

bovendien genoemd, dat ze zichzelf in de toekomst zien werken en in een ander land zien wonen. Bij voorkeur wordt dat dan een Islamitisch land, maar dit hoeft niet per definitie Marokko te zijn. Een aantal meiden wil graag in het buitenland studeren, als deze mogelijkheid zich voordoet.

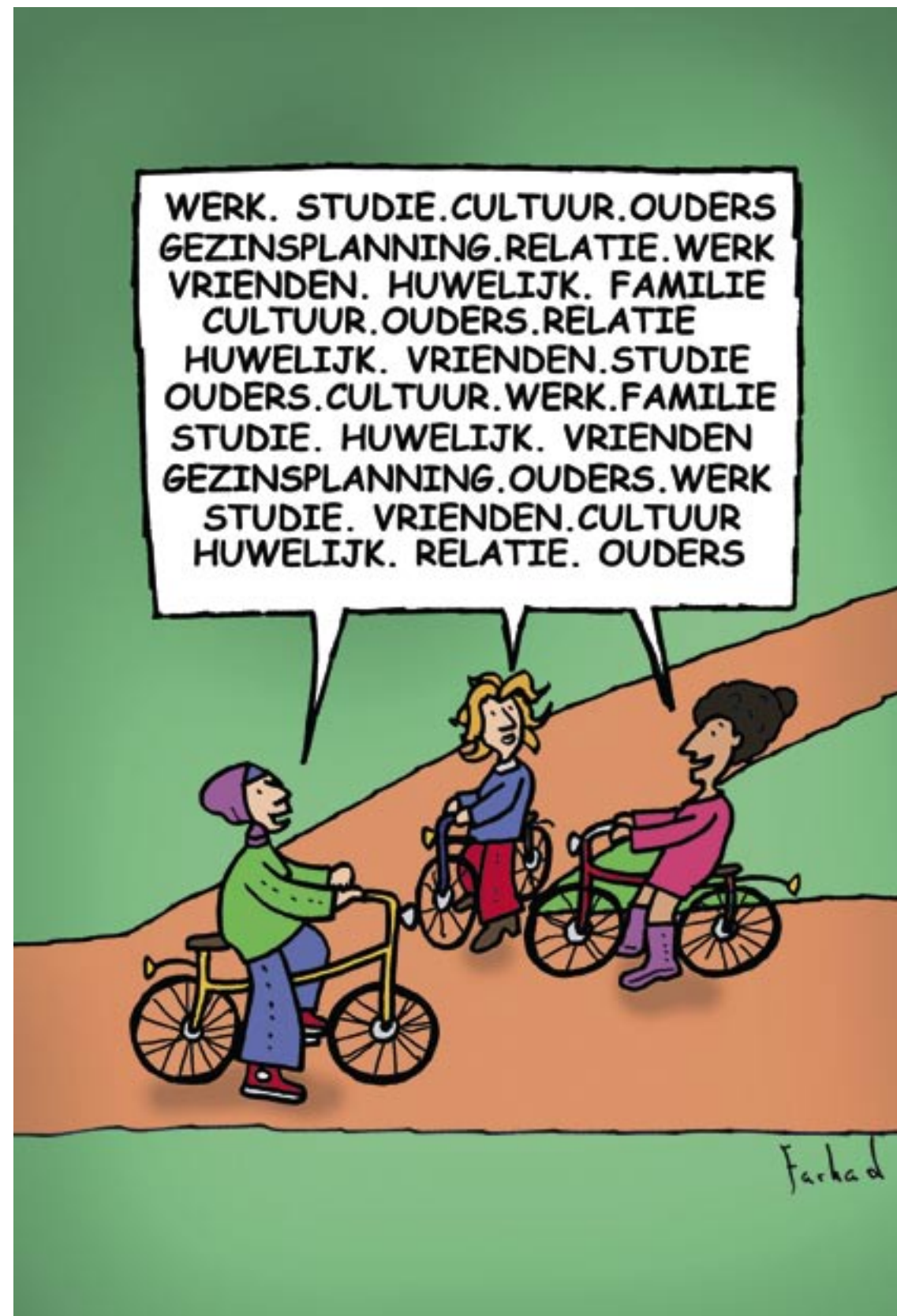
HINDOESTAANSE MEIDEN

“We geloven in reïncarnatie, dus als je trouwt, trouw je voor 7 levens.”

Bovenstaand citaat is afkomstig van een hindoestaanse meid, die heeft deelgenomen aan de dialoogbijeenkomst. Het huwelijk kent in de hindoestaanse cultuur een uiterst belangrijke rol. In het hindoeïsme bestaat er geen “echtscheiding”. De keuze om met iemand in het huwelijk te treden is voor eeuwig. Als je toch scheidt, wordt dat in de gemeenschap beschouwd als een schande.

In het hindoestaanse huwelijksritueel wordt ‘letterlijk’ de meisjeshand overgedragen aan de man én diens ouders. Zij zijn vanaf dat moment verantwoordelijk voor haar en nemen deze taak over van haar ouders. Samenwonen is pas toegestaan zodra dit ritueel heeft plaatsgevonden.

In de hindoestaanse cultuur vinden nog veel gearrangeerde huwelijken plaats. Dit komt vooral voor bij vrouwen tussen de 22 en 28 jaar. Als je op 22^e nog geen trouwperspectief hebt, krijgen de ouders het idee, dat ze moeten ingrijpen; de trouwleeftijd is dan al bereikt. De ouders van zowel de man als de vrouw brengen hun twee kinderen dan met elkaar in contact en geven weder-

zijds aan, dat zij huwelijkskandidaten voor elkaar zijn. Hierbij oefenen de ouders veel invloed uit; de partner, die zij als geschikt beschouwen, voldoet aan door hen gestelde eisen.

Tegenover deze gearrangeerde huwelijken is het in de hindoestaanse cultuur lichtelijk toegestaan om een 'vriend' te hebben.

Hierbij geldt nadrukkelijk wel de voorwaarde, dat hij ook degene is, waarmee je later in het huwelijk zult treden. Hier geldt bovendien, dat de ouders de potentiële huwelijkspartner tevoren moeten goedkeuren. Deze goedkeuring is sterk afhankelijk van zijn achtergrond en familie, zijn opleiding, baan en geloof. De partner is bij voorkeur van hindoestaanse afkomst. Dit geeft veel rust, vooral voor de ouders; je kent elkaars cultuur en dan kom je minder snel voor verrassingen te staan.

Wanneer je als hindoestaans meisje wordt gezien met een jongen, word je verondersteld ook met deze jongen in het huwelijk te treden. Om deze reden gaan veel meiden relaties aan, die ze verborgen houden. Bevalt hen die vriend niet, dan kunnen ze de relatie verbreken zonder aan de gemeenschap te hoeven verantwoorden waarom zij dit doen. De meiden melden nog een ander belangrijk gegeven: je mag absoluut niet met elkaar in het huwelijk treden als je familie van elkaar bent. Om deze reden wordt er altijd eerst grondig onderzocht of je niet met elkaar 'in een familielatie' staat. Als dit het geval is, dan is een huwelijk niet toegestaan.

De meiden geven te kennen dat ze het innerlijk van een man heel belangrijk vinden. Hierbij doelen ze zeker ook op de rolver-

deling na het huwelijk. Hindoestaanse mannen zijn vóór het huwelijk dikwijls zelfstandig, maar dat geldt ook voor de meiden. Na het huwelijk wordt er vaak van de vrouw verwacht dat zij de verzorgende rol vervult en haar man tegemoetkomt in zijn behoeften. De meiden geven aan graag te willen zien dat er gelijkwaardigheid blijft bestaan, ook na het huwelijk.

Jonge hindoestaanse meiden zien het moederschap als iets vanzelfsprekends. Hen wordt van jongs af aan verteld dat je hoort te trouwen vóór je 25^e en dat je daarna kinderen behoort te krijgen. Het moederschap wordt erg gestimuleerd in deze gemeenschap. Veel van de meiden zien het zelf als een voordeel om jong kinderen te krijgen. Je bent zelf nog jong tegen de tijd dat je kinderen iets ouder zijn. Bovendien kun je behalve ouder ook een vriendin zijn voor je kinderen, als je nog jong bent. De gemiddelde leeftijd om aan kinderen te beginnen ligt tussen 22 en 25 jaar. Het moederschap is onlosmakelijk verbonden met het huwelijk; krijg je ongetrouwd kinderen, dan is dit oneervol. De meiden plannen hun moederschap allemaal na hun opleiding, maar wat je ziet is, dat meiden na het huwelijk gaan doen wat hun (schoon)familie van ze verwacht. Het is in de hindoestaanse cultuur niet vanzelfsprekend om in deze situatie voor jezelf op te komen. Dit resulteert in het gegeven, dat de eigen belangen het onderwerp delven voor het belang van het gezin. Hindoestaans meisje: *"Ik wil ten eerste afstuderen en ik vind het ook heel belangrijk een goede baan te vinden. Onder een goede baan versta ik een functie, waarin ik mensen kan helpen, bijvoorbeeld als advocaat."*

Bij de hindoestaanse meiden valt op, dat zij veel waarde hechten aan studie en een baan. Ze zijn gedreven om op een zo hoog mogelijk niveau te studeren. Hiertoe worden ze van huis uit ook gestimuleerd. Daartegenover staat het net zo belangrijke huwelijk en het stichten van een gezin en dat wordt ook allebei erg gestimuleerd. De meiden doen hun best om op alle niveaus het uiterste van zichzelf te geven.

ALGEMENE BEVINDINGEN

Met betrekking tot het thema partnerkeuze en huwelijk komt in alle doelgroepen naar voren, dat de denkbeelden hierover vrij abstract zijn. De meiden hebben concrete beelden over een partner en hoe deze in elkaar hoort te zitten. Daarnaast hebben ze ook concrete beelden over wanneer ze in het huwelijk willen treden en hoe hun huwelijk eruit ziet. De meiden uit alle doelgroepen missen echter een visie op de relatieopbouw en -instandhouding.

De leeftijd van de meiden heeft hier vanzelfsprekend invloed op. Daarnaast speelt het huwelijk (en daarmee ook de partner) in de verschillende culturen een belangrijke rol. Het huwelijk is in alle vier doelgroepen benoemd als een logische stap, die volgt op het afronden van een opleiding en soms nog daarvóór. De meeste meiden hebben al een idee van de leeftijd, waarop ze getrouwd willen zijn.

Uit de dialoogbijeenkomsten is naar voren gekomen dat de meiden weinig tot geen seksuele voorlichting krijgen. Een aantal van de hindoestaanse en Marokkaanse mei-

den geven te kennen dat zij wel gesprekken hebben gevoerd met hun moeder. Deze gesprekken staan vooral in het teken van het respect hebben voor je eigen lichaam en dat je als meisje voor jezelf moet zorgen. Dit is als het ware een waarschuwing van de moeders, die zo op milde wijze aan hun dochters aangeven dat zij hun maagdelijkheid moeten bewaren. Verder is niet gebleken dat de meiden seksuele voorlichting krijgen.

Wel geven alle meiden aan, dat seks vóór het huwelijk ongeoorloofd is. Uit alle doelgroepen zijn de meiden vastberaden hun maagdelijkheid te bewaren tot na het huwelijk. Dit kan één oorzaak zijn voor het bijna volledig uitblijven van seksuele voorlichting. Immers, als je niet getrouwd bent, hoeft je niet veel over seks te weten. Het onderzoek van Kardal wijst uit dat, wanneer er wel seksuele voorlichting plaatsvindt (vooral bij Marokkaanse en Turkse gezinnen), deze vooral gericht is op de biologische aspecten van seksualiteit. Er wordt niet gesproken over mogelijke wensen en grenzen binnen je eigen seksuele beleving. Daarnaast stelt het onderzoek vast, dat allochtone jongeren te kennen geven, dat de schaamtecultuur het moeilijk maakt om met hun ouders over seksualiteit te praten. Dit zou respectloos zijn.

Met betrekking tot dit thema valt te concluderen dat er binnen de doelgroepen geen of te weinig seksuele voorlichting plaatsvindt. De seksuele ontwikkeling en weerbaarheid van de meiden is vooral afhankelijk van de voorlichting, die ze op school krijgen of wat zij in of van hun peergroup leren. Dit hangt

nauw samen met het feit, dat praten over seksualiteit als taboe wordt beschouwd binnen die culturen, waar schaamte en respect een erg belangrijke rol spelen. Het uitblijven van voorlichting kan een rol spelen bij het vroegtijdig zwanger worden. Als je als jonge meid weinig kennis hebt over seksualiteit, kan een zwangerschap je gemakkelijker 'overvallen'. Dit onderwerp is in verhouding tot de andere onderwerpen minder aan bod gekomen tijdens de dialoogbijeenkomsten. Toch valt er wel iets te zeggen over seksuele ontwikkeling en weerbaarheid onder de verschillende doelgroepen.

Recentelijk heeft er onderzoek plaatsgevonden naar de wijze waarop allochtone ouders kunnen worden ingelicht over het belang van seksuele voorlichting. (Kardal, 2009) Uit dit onderzoek blijkt dat seksuele voorlichting bijdraagt tot de sociale ontwikkeling. Door kinderen voor te lichten over seksualiteit en seksuele gevoelens, worden zij geholpen in hun eigen denkwijze over mannen, vrouwen en het tot uiting brengen van seksualiteit. Dit onderzoek wijst verder uit dat, door kinderen en jongeren voor te lichten over seksualiteit, de kans op seksueel overdraagbare aandoeningen en bijvoorbeeld ongewenste zwangerschappen wordt verkleind.

Wanneer je als moeder hulp nodig hebt bij de opvoeding van kinderen, zoeken de meiden in eerste instantie hulp bij hun echtgenoot en (schoon)moeder. Indien de oplossing niet wordt gevonden binnen de familie, kan er hulp van buitenaf worden ingezet. Deze gedachte heerst ook bij de

Turkse en de Marokkaanse meiden. Daar wordt exact hetzelfde aangegeven. Hindoestaans meisje: *"Ik zou altijd voor mijn ouders kiezen, ik heb zoiets van; mijn ouders zijn degenen, die mij 22 jaar hebben opgevoed en om mijn ouders dan te laten vallen voor een jongen, dat doe ik gewoon niet."*

De rol die ouders en de sociale omgeving hebben op de jonge meiden en hun meningsvorming, is erg groot. Opmerkelijk is dat dit in alle doelgroepen op vrijwel dezelfde wijze wordt aangegeven. De meiden zijn erg gevoelig voor wat hun ouders denken en willen ze graag tevreden stellen. De meeste meiden zien hun ouders als rolmodellen. De jonge meiden hebben respect voor hun ouders en wat zij als alloctonen, vaak nog van de eerste generatie, hebben kunnen bereiken in Nederland.

Ook om die reden kijken ze erg tegen hun ouders op. Als zij dan eisen stellen aan hun kinderen en hun keuzes, willen de meiden daaraan graag tegemoetkomen. Er wordt als het ware bewust voor gekozen om de mening van hun ouders zwaar te laten wegen.

Uiteraard zijn er altijd situaties waarin dit minder het geval is, omdat het kan voorkomen, dat de eisen van de ouders te ver van hun eigen ideeën af staan. In die gevallen volgen sommige meiden hun eigen intuïtie, ook al druisst deze tegen de wil van hun ouders in. Veel van deze meiden worden buitengesloten of worden als ongehoorzaam bestempeld.

Zoals hierboven genoemd, is de sociale controle in alle doelgroepen in gelijkwaar-

dige mate aanwezig. Opvallend is dat er bij de hindoestaanse meiden vaker wordt gesproken over het ervaren van een bepaalde sociale druk. Er wordt gezegd, dat er veel druk op meiden ligt om te voldoen aan de wensen van hun ouders. Op een gegeven moment wordt er verwacht, dat de meiden gaan trouwen en dan moet de partner ook helemaal goedgekeurd zijn door de ouders. Men erkent, dat dit zorgt voor psychische druk. Ook de jongens ervaren deze druk. Zij hebben meer vrijheden, maar moeten ook aan de waarden van de hindoestaanse gemeenschap voldoen.

De Turkse meiden geven specifiek aan meningen te verzamelen van hun omgeving voordat ze keuzes maken. In de meeste gevallen worden die adviezen van ouders, vrienden en dergelijke meteen opgevolgd. Soms komen de adviezen niet helemaal overeen met wat de meiden zelf willen. Dan kan het nodig zijn om de confrontatie aan te gaan; vooral met de vaders. Moeders zijn begripvoller en zijn bereid om namens hun dochters met hun man te gaan praten. In sommige gevallen bereiden zij hun man voor op het komende gesprek met hun dochter. Op deze manier gaan de Turkse meiden toch zoveel mogelijk in gesprek met hun ouders.

De meiden reageren gemengd op de vraag of jonge moslimmoeders behoefte hebben aan projecten voor jonge moeders. Er wordt genoemd dat de behoefte ongetwijfeld wel aanwezig zal zijn, omdat zij net als alle jonge moeders veel vragen hebben en ergens antwoord vandaan moeten halen. Daarnaast wordt er gezegd, dat Islamitische

meiden hun problemen eerder binnen de familie zullen oplossen dan dat ze hulp van buiten zoeken. Uiteraard is hierbij wel van belang, dat de familie de nodige hulp moet kunnen bieden. Is dit niet het geval, dan zullen ze hulp van buitenaf moeten accepteren.

IMPACT VAN BOVENGENOEMDE ONDERWERPEN OP HET VROEGTIJDIG MOEDERSCHAP
De meiden uit de verschillende doelgroepen hebben allemaal een duidelijk beeld over het moederschap. Het aspect, dat in alle doelgroepen de grootste impact heeft op hun ideeën hierover, is de culturele context, waarin moederschap als een logische eerste stap na het huwelijk wordt gezien en waarin generatie op generatie het voorbeeld wordt gegeven om zo jong mogelijk aan kinderen te beginnen. Ondanks het feit, dat de meiden in Nederland zijn geboren en getogen en dat jong moederschap hier niet wordt aangemoedigd, staan ze er toch positief tegenover. Omdat het in 95% van de gevallen binnen een huwelijk plaatsvindt en door de gehele eigen sociale omgeving wordt goedgekeurd en aangemoedigd, is het een normaal fenomeen geworden. De gevallen, waarin moederschap buiten het huwelijk plaatsvindt, worden als gevallen van ongehoorzaamheid gezien en wordt er meestal afstand genomen van de familie en soms zelfs ook van de cultuur.

Toch is de Nederlandse samenleving, waarin de meiden opgroeien, niet geheel zonder invloed. Een deel van de meiden is zich goed bewust van het feit, dat je als meisje nog met jezelf en je eigen ontwikkeling

Bevindingen uit de vier afzonderlijke bijeenkomsten

bezig moet zijn en dat het moederschap later volgt. De ambitie om een opleiding af te ronden heeft hier duidelijk invloed op. In de toekomstvisie worden het huwelijk en het moederschap na het afronden van de opleiding gepland. Voor de meeste meiden houdt dit bij voorbaat in, dat ze na hun 21^e aan kinderen beginnen. Uiteraard loopt niet alles zoals gepland, waardoor er in sommige gevallen toch nog op eerdere leeftijd in het huwelijk wordt getreden en het moederschap op jongere leeftijd alsnog werkelijkheid wordt.

CONCLUSIES

Kan de centrale vraag: *kiezen zij een leven, door henzelf in te vullen of bepaalt het lot, de familie of de cultuur, hoe zij hun leven inrichten?* op basis van deze dialooguitkomsten nu worden beantwoord? Uit de gesprekken komt naar voren, dat de meiden door hun culturele achtergrond bepaalde wegen inslaan om aan de verwachtingen van ouders en omgeving te voldoen. Denk aan het afronden van een opleiding en het trouwen met een partner, die door de ouders is goedgekeurd. In de partnerkeuze stellen de meiden zich afhankelijk op, de rol van de ouders in de partnerkeuze is belangrijk; hun mening kan zelfs doorslaggevend zijn. In tegenstelling tot hun ouders krijgen de meiden wel meer vrijheden. De eerste generatie (en ook grotendeels de tweede generatie) allochtone vrouwen heeft niet de kans gehad om te studeren, te werken of hun eigen partner te kiezen. Veel meiden geven aan, dat hun moeders ervoor vechten, dat zij dit allemaal wél kunnen doen. Een open communicatie met de ouders zorgt

voor langzame verschuivingen. De meiden zien, dat er ook andere wegen bewandeld kunnen worden, namelijk de vrije wegen waarop westerse meiden zich vaak bevinden. Toch kunnen zij zich niet volledig vinden in de individualistische houding van de meeste westerse meiden. Deze sluit niet aan bij de normen en waarden, zoals zij die meekrijgen vanuit hun cultuur. Vanuit westers individualistisch perspectief gezien is het lot van deze meiden inderdaad hun leven. Zij maken zelf hun keuzes, maar kijken dan vooral naar de opties die vallen binnen het door hun cultuur en omgeving geschetste kader. Voor henzelf wordt het dus wel degelijk als een eigen keuze gezien; de invloed van ouders en omgeving is hierbij groot, maar dat wordt grotendeels geaccepteerd.

Achtergronden bij de verschillen tussen culturen

Uit de bevindingen van het vorige hoofdstuk komt duidelijk naar voren, dat er nog grote verschillen bestaan tussen de westerse cultuur en de diverse culturen van allochtone groeperingen in Nederland. Het lijkt daarom geen overbodige luxe aan deze verschillen enige achtergrond te verschaffen, zodat ze beter te plaatsen en te begrijpen zijn.

Grofweg maken we daarbij een onderscheid tussen migratielanden zoals Marokko en Turkije, twee landen waar vanaf 1964 eerst veel mannen, later ook gezinnen naar Nederland zijn gehaald om onze economie te versterken. We hebben grote contingenten Rijksgenoten naar Nederland zien verhuizen na de relatieve verzelfstandiging van Suriname en de Antillen. Ten slotte heeft Nederland om humanitaire redenen vanaf 1980 veel vluchtelingen toegelaten uit Afrikaanse en andere landen. Gelet op de groepen, die in dit boek centraal staan, beperken we ons hierbij tot Marokko en Turkije, hindoestaans Suriname en vluchtelingenlanden als Somalië en Eritrea. Het grootste verschil tussen Nederland en de vier/vijf genoemde culturen is, dat Nederland zich vanaf medio vorige eeuw heeft ontwikkeld van een agrarische gemeenschap naar een sterk individualiserende gemeenschap, passend binnen de snel groeiende en industrialiserende westerse wereld van de Verenigde Staten en Europa.

Medio zestiger jaren van de vorige eeuw kende een aantal West-Europese landen een grote behoefte aan arbeidskracht, die onvoldoende voorhanden was. Hierop zijn vanaf 1964 grote groepen mannelijke arbeidskrachten uit met name Turkije en Marokko hier naar toe gehaald om ons uit de brand te helpen. Zowel in Turkije als Marokko was er sprake van groot overschot aan arbeid (landbouwcrises en trek naar de grote steden) en zo werden duizenden mannen naar West-Europa gehaald om voor maximaal vijf jaren (naar verhouding goed) betaalde arbeid te verrichten. Intussen weten we, dat deze tijdelijk bedoelde

verplaatsing heeft geresulteerd in een grote migratiestroom van gezinnen in de jaren '70-'80 en anno 2010 maken deze migrantengroepen een substantieel deel uit van onze bevolking. Eind jaren '70 kwamen grote groepen Surinaamse landgenoten naar Nederland, hopen hier een beter bestaan te kunnen opbouwen dan in het verzelfstandigde Suriname. Ten slotte zochten in de jaren '80-'90 vele vluchtelingen uit Afrikaanse en andere landen om humanitaire redenen asiel in Nederland. Nederland, voorheen een overwegend agrarisch land, ontwikkelde zich eind vorige eeuw tot een sterk financieel-industriële natie binnen Europa en de westerse kapitalistische wereld. Een en ander had ook grote sociologische en politieke gevolgen. Nederland, tot aan de Tweede Wereldoorlog nog een verzuild, relatief vreedzame agrarisch getinte gemeenschap, ontwikkelde zich na de Tweede Wereldoorlog razendsnel tot een liberaal-moderne maatschappij naar Amerikaanse leest. Het werd onderdeel van de Europese eenwording en ontwikkelde zich tot een 'modern-individualistisch' getinte samenleving met veel ruimte voor nieuwe bewegingen als vrouwenemancipatie, homoseksualiteit en andere vormen van individuele vrijheid. Nederland veranderde binnen één eeuw van een meer collectivistische naar een sterk individualistische cultuur.

De 'nieuwe' Nederlanders daarentegen -eind vorige eeuw- kwamen vooral uit collectivistisch getinte culturen en mede daardoor ontstonden er na enige tijd problemen tussen de zich individualiserende maatschappij Nederland en de meer

collectivistisch getinte mede-Nederlanders uit andere culturen. Dit probleem bestaat anno 2010 nog steeds en we kunnen dat samenvatten als het 'integratieprobleem'. De verschillen tussen een 'collectivistische' en een 'individualistische' cultuur zijn groot en mede daardoor is er soms sprake van grote verschillen en problemen tussen Nederlanders en Nederlanders-uit-andere-culturen. We laten hiernaast een aantal verschillen zien, voortkomend uit het feit, dat mensen uit Nederland of uit andere culturen afkomstig zijn.¹⁾

Uiteraard is dit schema een schema en dus niet klakkeloos toepasbaar op elke situatie of persoon; het is een algemeen schema, dat inzicht verschaft in algemene verschillen, die soms in verschillende mate herkenbaar zijn bij individuen.

HINDOEÏSME

Het hindoeïsme is geen godsdienst, maar meer een levenswijze, die behalve religie ook filosofie, wetenschap en kunst omvat. Het hindoeïsme (oorsprong in India) bestaat uit vele stromingen met elk hun eigen heiligen, leraren en goden. Vooral de leef- en handelwijze staat centraal, niet de leer. Hoe men leeft en handelt staat voorop, omdat dat gevolgen heeft voor het volgende leven. Zo leidt het leiden van een slecht leven in een volgend leven tot een wedergeboorte in een lagere groep of kaste. Het uiteindelijke doel van een hindoe is: ontsnappen aan de wedergeboorte. De meeste hindoes in Nederland zijn Surinaamse hindoes van Indiase oorsprong. Van hen komt 85% uit Suriname en 15%

direct uit India. Van de hindoeïsten in Nederland is ongeveer 65% hindoe, 25% moslim en 5% christen. In Nederland wonen ongeveer 78.000 hindoes en 30.000 hindoestaanse moslims.

ISLAM

De meeste moslims in Nederland zijn direct afkomstig uit Islamitische landen, met name bestaande uit gastarbeiders (Marokko en Turkije) en daarnaast vele vluchtelingen uit onder meer Somalië, Eritrea, Irak, Afghanistan en dergelijke. De Islam is in Europa de tweede grote religie na de christelijke religies.

De Islam kent de belangrijke vijf Zuilen:

1. *Shahada*, de getuigenis;
2. *Salat*, het verrichten van de vijfmaal daagse verplichte gebeden;
3. *Zakat*, het geven van aalmoezen;
4. *Ramadan*, het overdag vasten van één maand;
5. *Hadj*, het maken van een bedevaart naar Mekka.

Elke moslim is traditioneel verplicht zich aan deze vijf verrichtingen te houden. Hiermee worden de persoonlijke discipline als de onderlinge gemeenschap en de gehoorzaamheid aan God uitgedrukt. De moslims in de Westerse wereld houden vaak vast aan hun gebruiken uit het land van herkomst. We gaan nu aan de hand van een aantal items laten zien, welke verschillen er zoal bestaan tussen hindoe-/moslim-families en de hedendaagse Nederlandse cultuur en omgang.

Collectivistische cultuur	Individualistische cultuur
Groepsgericht en afhankelijk: samen	Individualistisch en zelfstandig: solo
Persoonlijke kenmerken zijn een zichtbare groepsaangelegenheid	Persoonlijke kenmerken zijn een privé-zaak
Sterke hiërarchie met 'high profile' statusverschillen	Weinig hiërarchie met 'low profile' statusverschillen
Nadruk op gehoorzaamheid	Nadruk op eigen verantwoordelijkheid
Toegeschreven status (juiste relaties tellen)	Verworven status (eigen prestaties tellen)
Ongelijke rechten (rechtsongelijkheid, corruptie)	Gelijke rechten (o.a. mensenrechten)
Organische solidariteit (burenhulp, groepssteun)	Mechanische solidariteit (maatschappelijke hulpverlening)
Relatiegericht (netwerk is belangrijk)	Taakgericht (werk is belangrijk)
Context en vorm (positie is belangrijk)	Inhoud (specialisatie is belangrijk)
Streven naar harmonie in eigen groep, conflicten met buitenwereld	Streven naar harmonie voor allen, maar openbaar conflict is niet erg
Het leven is noodlot	Het leven is beheersbaar
Oriëntatie meer op verleden en traditie	Oriëntatie meer op toekomst
Tijd is een spiraal of een cyclus: alles komt terug	Tijd is een rechte lijn van begin naar einde
De dingen overlappen: bij de dag leven, improviseren	Voor alles een vakje: planning, ordening
Nadruk op ratio én emoties, de concrete situatie telt	Nadruk op de ratio, het abstracte principe telt
Subjectiviteit: wie heb je voor je?	Objectiviteit: 'zonder aanzien des persoons'
Eer en reputatie handhaven	Waarheid en je geweten volgen
Schaamtebesef (gezichtsverlies) (sanctie: wraak)	Schuldbesef (oneerlijk zijn) (sanctie: rechtsvervolgning)
Kritiek is pijnlijk, moet onder vier ogen	Kritiek is nuttig, kan in het openbaar
Indirect taalgebruik	Direct taalgebruik
Rituelen en symboliek belangrijk	Alles kan gezegd: woorden belangrijk

PARTNERKEUZE, RELATIEVORMING
EN HUWELIJK

De hindoe- en moslim-jongens en meiden volgen in Nederland heel verschillende wegen gedurende hun adolescentie. Jongens leven zich uit en meiden worden geacht zich rustig te houden. De leefstijl van Nederlanders is in de ogen van deze jongeren juist anders op die punten, welke zij centraal achten in hun ogen: namelijk de omgang tussen man en vrouw, de ouder-kind relatie en de religie.

Er verandert wel een en ander voor ze in Nederland: de meiden worden ietwat vrijer gelaten, kinderen krijgen meer zeggenschap in het gezin, de familie wordt belangrijker dan de gemeenschap en bij partnerkeuze staat steeds vaker het belang van de huwelijkskandidaten bovenaan. Echter typisch Nederlandse gewoonten als samenwonen, intimiteit tussen vrouwen en mannen en de ouders op afstand houden bij persoonlijke beslissingen verwachten zij in de toekomst niet te zullen overnemen. Deze zaken staan te ver van ze af en ze hechten nog te veel aan tradities uit hun eigen cultuur.

Inmenging van ouders

Het kiezen van een huwelijkspartner gaat niet altijd op basis van vrije liefde. Ouders hebben, meer dan in westerse culturen, invloed op de partnerkeuze van hun kinderen en het kan voorkomen dat een huwelijk niet op basis van liefde wordt afgesloten. De mate, waarin ouders een stem hebben in het selectieproces, varieert. Als zij een kandidaat gezocht hebben voor hun dochter, is hun stem doorslaggevend. Als

meiden toestemming vragen om met een zelfgekozen partner te trouwen, lijkt hun invloed minder.

De zoektocht van een meid naar een geschikte partner bestaat voor een groot deel uit: van een afstand observeren, korte ontmoetingen hebben op veilige plekken en indirect informatie inwinnen. Zelf zoeken heeft misschien de voorkeur, maar het is ook nog steeds gebruikelijk, dat derden kandidaten aandragen. Is het eerste contact eenmaal gelegd, dan worden de volgende stappen naar kennismaking behoedzaam gezet. Meiden worden niet geacht zich al te welwillend en actief op te stellen. Het initiatief komt meestal van de jongens. De kennismaking vindt plaats op veilige plekken, stiekem of in het bijzijn van vertrouwelingen. Een lange verkeringsperiode is niet aan te raden. Contact in het openbaar is gemakkelijker na de eerste kennismaking met de ouders. Maar dan is het moeilijk om nog van het huwelijk af te zien.

Bij de selectie van de juiste kandidaat is de bemoeienis van ouders algemeen geaccepteerd; de partner moet door de ouders geaccepteerd worden om de familiebanden te behouden. De meiden geven aan, dat, als ze de ware hebben gevonden, ze zelf daarvoor kiezen. De meiden houden bij hun keuze echter rekening met de wensen van hun ouders en trekken zich veel aan van een eventueel negatief oordeel.²⁾

De ideale partner

De jongeren hebben duidelijke ideeën over hetgeen zij verwachten van hun toekomstige relatie of partner. De meiden zoeken

iemand met wie ze op eenzelfde niveau kunnen communiceren, ze verwachten dat een man met een gelijke religieuze, culturele en intellectuele achtergrond het meest aan deze wens zal voldoen.

Een vertrouwelijke band tussen partners spreekt ook de jongens aan. Zij zoeken echter tegelijkertijd een vrouw, die een goede moeder is en past bij de familie. De criteria godsdienst, herkomst en reputatie zijn daarbij doorslaggevend. Omdat de jongeren en ouders zoveel waarde hechten aan religieuze en etnische gelijksoortigheid van de toekomstige partner ligt de keuze voor een hindoe en/of moslim erg voor de hand.

De jongeren zijn negatief over het trouwen met een partner van andere religieuze achtergrond en iets minder negatief over een huwelijk met iemand van gelijke religieuze, maar andere etnische herkomst. Een gemengd huwelijk is te overwegen als de huwelijkskandidaat bereid is zich aan te passen aan de religie en de normen en waarden van de toekomstige familie.

Voor de moslimmeiden is trouwen met iemand uit het land van herkomst een mogelijkheid. De voorkeur gaat meestal uit naar een iemand die al in Nederland woont. Iemand uit het herkomstland heeft het nadeel niet geïntegreerd te zijn in Nederland. Een enkeling kiest daar toch voor, omdat ze niet 'te modern' zijn. Het grote voordeel van de huwelijksmarkt in het land van herkomst is, dat er volop kandidaten zijn en ze er veel voor over hebben te trouwen met een partner in Nederland. Maar dit heeft als

nadeel, dat bij zo'n migratiehuwelijk niet duidelijk is, met welke intenties iemand in het huwelijksbootje wil stappen. Voordeel is, dat hij/zij bekend is en mogelijk goed past bij/in de familie.³⁾

Huwelijksdwang en/of gearrangeerd huwelijk
Huwelijksdwang komt nog voor in diverse gemeenschappen in Nederland. De slachtoffers zijn vooral meiden of vrouwen. Soms worden ook jongens en mannen hiertoe gedwongen. De in Nederland opgegroeide dochter of zoon wordt bijvoorbeeld gedwongen te trouwen met een partner uit het herkomstland of de familie uit het herkomstland 'bemoeit zich' nadrukkelijk met de partnerkeuze van de dochter of zoon van de familie in Nederland.

Het gearrangeerde huwelijk en het uithuwelijken onder zachte dwang komt overal ter wereld voor. Wanneer de bemiddeling samengaat met enige vorm van druk, dan is er sprake van huwelijksdwang. Juist de migratiecontext maakt, dat huwelijksdwang in Nederland vaker voorkomt dan in het herkomstland van de ouders. Het is algemeen bekend dat migranten vaak sterker vasthouden aan traditionele praktijken dan ouders in het land van herkomst.

Huwelijksdwang kan voortkomen uit diverse belangen, zoals:

- behoud of vergroting van het familiekapitaal;
- versterking van het sociaal-economische netwerk;
- het verkrijgen van een verblijfsvergunning voor de partner uit het herkomstland;

Achtergronden bij de verschillen tussen culturen

- versterken van familiebanden (neef/nicht huwelijken bijvoorbeeld);
- uit voorzorg om de dochter/zoon te behoeden voor een verkeerde partnerkeuze;
- ouders durven of willen niet ingaan tegen de sociale druk uit de eigen etnische gemeenschap;
- uit overtuiging, dat vastgehouden moet worden aan tradities zoals het tegen elke prijs beschermen van de familie-eer;
- om trouwen buiten de eigen sociale, etnische of religieuze groep te voorkómen;
- uit afkeuring van het hedendaagse westerse model van vrije partnerkeuze en seksuele vrijheid buiten het huwelijk;
- om ongewenst (seksueel) gedrag zoals seks voor het huwelijk, homoseksualiteit, een westerse leefstijl, te voorkómen of te corrigeren.⁴⁾

Polygamie

Een monogaam huwelijk is de regel in de Islam en polygamie slechts een uitzondering. In Nederland is polygamie bij wet verboden, maar dit betekent niet, dat polygamie hier niet voorkomt. Aan polygamie is een aantal voorwaarden verbonden, zoals: een man moet ten allen tijde eerlijk zijn tegen zijn vrouwen en hen gelijk behandelen wat betreft behuizing, uitgaven, kleding, voedsel en zijn manier van samenleven.

De tweede vrouw behoort te weten dat hij getrouwd is en ze kan een vrije keuze maken om al of niet met hem te trouwen. Polygamie vindt plaats met instemming van alle betreffende personen: de echtgenoot, de nieuwe vrouw en in sommige gevallen ook de eerste vrouw.

Redenen om tot polygamie over te gaan zijn:

- aantal vrouwen in de wereld is hoger dan het aantal mannen;
- als een vrouw weduwe is. De opvatting is, dat kinderen behoren op te groeien in een gezin met een vader en een moeder;
- sterke lustgevoelens bij een man kunnen leiden tot overspel; de tweede vrouw kan hiervoor uitkomst bieden;
- bij een chronisch zieke echtgenote: zij kan niet voldoen aan zijn seksuele behoefte. Dan ligt overspel weer op de loer en kan een tweede vrouw uitkomst bieden.⁵⁾

Samenwonen

Binnen het hindoeïsme is samenwonen zonder verbintenis niet toegestaan. Er bestaan echter acht huwelijksvormen in het hindoeïsme, één vorm daarvan lijkt sterk op het westerse samenwonen en wordt Prajapati Vivaah genoemd. Voordat men mag samenwonen, moet er wel sprake zijn van minimaal twee uitgangspunten: de partners moeten van elkaar houden en beide ouders geven hun zegen mee.

Wat zeker niet tot de mogelijkheden behoort, is ongehuwd samenwonen als een soort testcase voor het huwelijk. Een aantal zegt zich te realiseren, dat samenwonen een goede of zelfs de enige manier is om elkaar echt te leren kennen. De meeste jongeren zijn echter vrijwel unaniem van mening, dat je pas kunt samenwonen als je bent getrouwd. Ongehuwd samenwonen observeren ze bij Nederlanders, maar dat staat zo ver van hun eigen cultuur af dat ze het niet ambiëren of reëel achten, een en-

Farhad

kele uitzondering daargelaten. Sommigen verwachten wel dat dit gaat veranderen in de toekomst.⁶⁾

EER EN SEKSUALITEIT

Het eerder al genoemde collectivistische denken speelt ook een grote rol in de controle op seksuele relaties. De hele familie kan worden aangesproken op en de gevolgen ondervinden van het gedrag van een familielid; grensoverschrijdend gedrag van iemand heeft daarom ook gevolgen voor de rest van haar/zijn familie.

Seksuele voorlichting

Over het algemeen komt het weinig voor, dat jongeren thuis seksuele voorlichting krijgen van hun ouders. Veel ouders vinden dat seksuele voorlichting op de school thuishoort.

Op seksualiteit heerst binnen veel hindoegezinnen een taboe. Laat staan op homoseksualiteit, ouders zijn vaak niet eens op de hoogte van het bestaan van homoseksualiteit en dat verklaart mede de intolerantie inzake homoseksualiteit. Hindoestanen denken, dat homoseksualiteit een afwijking is, een ziekte of aangeleerd gedrag, beïnvloed door de omgeving. Men denkt, dat homoseksueel gedrag een gevolg is van slecht gedrag van mensen of dat het besmettelijk is. Er bestaan in het hindoeïstische geloof woorden voor 'homoseksualiteit'.⁷⁾ Moslimouders zijn ook terughoudend in het geven van seksuele voorlichting aan hun kinderen omdat zij bang zijn een vrijbrief te geven aan hun kinderen voor vrijblijvend seksueel contact. Dat kan leiden tot aantasting van de familie-eer.

Maagdelijkheid

Voor zowel moslim- als hindoe-jongeren geldt een verbod op seks vóór het huwelijk, maar in de praktijk zijn het vooral de meiden, die deze regel geacht worden na te leven. Meiden houden zich aan de maagdelijkheidsnorm tot de huwelijksnacht vanwege de reputatie van hun ouders; ze willen hun naam niet bekladden. Bovendien, als ouders te weten komen dat het meisje onthaagd is vóór haar huwelijk, zullen zij het koppel proberen te dwingen tot een huwelijk.

Het is ook voor de meiden zelf van belang die regel niet te willen doorbreken. Sommigen vinden dat hun eigenwaarde daardoor verloren gaat, anderen geven te kennen, dat daardoor het respect van een vrouw verloren gaat. Bovendien geven sommige meiden ook toe, dat ze schrik hebben om verstoten te worden door hun man, wanneer hij er achter zou komen dat ze geen maagd meer is. Dat geeft hem 'n reden om onmiddellijk te scheiden.

Volgens de informanten zijn er weinig jongens, die menen dat zij geen seks vóór het huwelijk mogen hebben. Het voorhuwelijks seksuele gedrag van de jongens is heel verschillend dan dat van meiden. Enkele meiden vermoeden, dat de meeste jongens al onthaagd zijn vóór hun huwelijk, anderen denken, dat ze ongetwijfeld al seksuele ervaringen opgedaan hebben voordat ze trouwen.

De belangrijkste reden, waarom moslimmeiden denken dat jongens geen maagd blijven is, dat er, in tegenstelling tot het

maagdenvlies bij de meisjes, geen enkel fysiek bewijs is en dus ook niet gecontroleerd kan worden. Aangezien het bij jongens moeilijk controleerbaar is en er dus in het algemeen ook niet zoveel belang aan wordt gehecht dan bij meiden, worden jongens veel vrijer opgevoed en wordt er meer van hen getolereerd.⁸⁾

Eerwraak

Eergerelateerd geweld is cultureel bepaald en omvat alle geweld, dat gebruikt wordt om de schending van de familie-eer te voorkómen en de familie-eer te zuiveren. Eerwraak is een fenomeen, waarbij de geschonden eer' van een vrouw of meid wordt gewraakt. Het gaat om haar 'kuisheid': zij mag, zoals eerder aangegeven, geen ongeoorloofd contact hebben met iemand van het andere geslacht vanwege het aanzien van de familie.

Eerwraak kan eruit bestaan haar te verstoppen, haar terug te sturen naar het land van herkomst, of (in geval van verkrachting) haar dwingen te trouwen met de dader. In het uiterste geval wordt een vrouw of meisje vermoord. Eerwraak is een complexe problematiek, waarover de informatie nog beperkt is.⁹⁾

Zelfmoord

Jonge hindoestanen, vooral meiden, proberen zich vier maal vaker dan hun Nederlandse leeftijdgenoten van het leven te beroven. Onderzoek naar de redenen van dit hoge aantal zelfdodingen heeft slechts in beperkte mate plaatsgevonden. Men denkt dat de jonge hindoe-meiden worstelen met de vrijheden van de westerse

samenleving en de strenge regels van thuis. Het botsen van beide leefwerelden zorgt voor emoties, die de jongeren niet kunnen delen en dus opkroppen. Hindoestanen houden namelijk sterk vast aan het beeld van succes, over problemen praten is meestal geen optie. Problemen staan voor falen en falen tast de familie eer aan. Hierdoor lijkt voor sommige meiden zelfmoord de enige uitweg.¹⁰⁾

ANTICONCEPTIE

Vormen van anticonceptie zijn niet geaccepteerd binnen het hindoeïsme, wat niet wegneemt, dat zij in de westerse wereld wel gebruikt worden door hindoe-vrouwen, bij voorkeur de pil.¹¹⁾ Zij verschillen hierin op diverse punten met de moslima's. Een moslimvrouw heeft het recht op een seksueel leven en om zelf te beslissen, of zij al dan niet een kind wenst. Geboortebepalking wordt gezien als een passende gezinsplanning, dat voorkómt dat kinderen in een gezin elkaar te snel opvolgen. Middelen zoals periodieke onthouding, condoom, pessarium en de pil zijn toegestaan om de gezinsplanning te reguleren. Hormoonpreparaten (zoals de pil) hebben de naam een nadelige invloed op de gezondheid te hebben en zijn daarom niet wenselijk.

Mechanisch irriterende middelen, zoals het spiraaltje, staan samensmelting van eicel en sperma toe en zijn daarom ongewenst. Sterilisatie is een ingreep, die de natuur duidelijk geweld aan doet en is dus ongewenst en door de meeste moslimgeleerden verboden.

Abortus wordt niet toegestaan, alle (ongeboren) leven wordt als heilig beschouwd. Tot dit denken draagt de gedachte bij, dat, wanneer een leven wordt beëindigd door een abortus, het leven niet kan reïncarneren. Ook binnen de Islam mag een ongebooren leven niet worden beëindigd. Abortus is enkel toegestaan wanneer het leven van een moslimvrouw in gevaar is.¹²⁾

OPVOEDING EN SEKSESPECIFIEKE ROLVERDELING

Binnen elke familie bestaan rollen: die van de moeder, de vader en het kind. De invulling van die rollen binnen de collectivistische culturen verschilt erg van de rollen binnen de westerse rolverdeling. In niet-Westerse culturen staat het zich conformeren aan de

groep veel centraler. De nadruk op het zich conformeren aan de standaard maakt, dat deze culturen aan de ene kant weinig ruimte bieden voor persoonlijke, afwijkende taakopvattingen, maar ze bieden anderzijds een grote mate van zekerheid aan iedereen, die zich conform haar/zijn rol gedraagt.

Seksespecifieke opvoedingsaspecten

Tijdens de kinderfase wordt er in allochtone gezinnen geen onderscheid gemaakt tussen jongens en meisjes. Het meisje verlaat de kinderfase als zij gaat menstrueren. Op dat moment verandert de opvoeding en worden meiden anders benaderd dan jongens. Het is zaak, dat kinderen op hun volwassen taken zijn voorbereid tegen de tijd dat zij seksueel volgroeid zijn.

Rolverwachtingen collectivistische culturen

Rolverwachtingen mannen	Rolverwachtingen vrouwen
Hoofd van de familie	
Zonen hebben een hogere status dan dochters (geld en religieuze status zorgen voor stijging in de hiërarchie)	Dochters lagere status dan zonen
Seksueel actief	Seksueel onbedorven
Jaagt op vrouwen	Gedrag wordt zwart-wit beoordeeld
Buitenshuis	Binnenshuis
Voert 't woord namens beiden buitenshuis	Steunt gezin onvoorwaardelijk
Familieleden beschermen	
Treedt zijn kinderen autoritair tegemoet	Dagelijkse opvoeding van de kinderen

Zoals in de vorige paragraaf aangegeven, heeft de gehuwde vrouw vooral een taak binnen het huishouden. Ter voorbereiding op haar latere taken moet een dochter daarom vaak al een grote bijdrage leveren aan het huishouden. Dit is overigens niet alleen een voorbereiding op haar rol binnen het huwelijk, maar ook de plicht van de dochter tegenover mannelijke familieleden. Wonend in een westers land kan dit nog veel vragen oproepen, zoals: volgen we de traditionele opvoedingswaarden of volgen we die van het westen?

Ouders die intercultureel opvoeden hebben de verantwoordelijkheid om hun kinderen te helpen zich te ontwikkelen in de andere maatschappij. Ze helpen hen een evenwicht te vinden tussen de normen en waarden van deze maatschappij en die van de ouders of de eigen culturele en religieuze achtergronden. In de praktijk ligt dit niet altijd even gemakkelijk. Uit het onderzoek onder Somalische ouders blijkt, dat zij moeite hebben om de in hun ogen westerse behoeften van hun kinderen te accepteren. Ook weten ze vaak niet, hoe ze moeten reageren als ze met opvoedingsproblemen te maken krijgen. Hierbij gaat het om verschillende referentiekaders, namelijk van ouders, kinderen en de 'nieuwe' maatschappij. De aspecten van deze referentiekaders zijn voor iedereen gelijk. Het gaat erom hoe men deze interpreteert, beleeft en hanteert; dat leidt tot verschillen. Die aspecten zijn:

1. opvattingen en overtuigingen over objectieve verschijnselen en gebeurtenissen (hoe interpreteer je feiten waar je mee te maken krijgt?);

2. opvattingen en de sociale wereld van normen en regels;
3. de subjectieve wereld van belevingen.¹³⁾

Opvoeden in een nieuw land

Als het gaat om de opvoeding van kinderen, die in Nederland zijn geboren of het grootste deel van hun leven in Nederland hebben doorgebracht, is er bij ouders een beweging zichtbaar richting een meer 'open' opvoedingsstijl, waarin overleggen, onderhandelen en redeneren de overhand krijgen boven autoritair beheersen en voorschrijven.

Een minder hiërarchische opvoedingsstijl levert veel onzekerheid op voor de ouders, welke zich vooral manifesteert in vragen en problemen rondom de communicatie met (puber)kinderen. Hierbij leunen ze (te) zwaar op de school als enige bron van steun en informatie. Daarom is het van belang om de verwachtingen van ouders en de school beter op elkaar af te stemmen en de scholen beter te informeren over de achtergronden van nieuwkomers en de mogelijkheid om door te verwijzen naar andere instanties.

Ouders geven aan soms wel een steuntje in de rug te kunnen gebruiken. Het kunnen (blijven) communiceren met een kind, dat sneller dan jij onderdeel wordt van de Nederlandse samenleving vergt reflectie, geduld, ondersteuning en informatie. Opvoedingsondersteuning voor nieuwkomers, lotgenotencontact en een laagdrempelig aanbod van informatie over Nederlandse voorzieningen en regels kunnen hierbij behulpzaam zijn.¹⁴⁾

MAATSCHAPPELIJKE PARTICIPATIE

In het traditionele rollenpatroon is het niet gebruikelijk voor de vrouw om buiten de deur te werken. De rol binnenshuis en de beperkingen, die zij krijgt opgelegd, hebben als gevolg dat zij weinig mensen ontmoet buiten de familie. De sociale contacten van de vrouwen beperken zich vaak tot familieleden. En voor de meisjes geldt: 'voorbeeld doet volgen'.

Maar niet alleen dat maakt de contacten van de allochtone meid eenzijdig. Vanuit een gevoel van veiligheid gaat ze op zoek naar het herkenbare. Ze geeft bijvoorbeeld de voorkeur aan de eigen sekse of mensen met gelijke kenmerken. Voor allochtonen werkt eenzelfde etnische achtergrond als verbindingsfactor.

In meerdere opzichten kunnen allochtone meiden zich niet identificeren met zaken, waar Nederlandse meiden zich druk om maken. Dit zorgt er mede voor, dat allochtone meiden in vergelijking met Nederlandse meiden minder participeren in de Nederlandse maatschappij.

Opleiding & werk

Allochtone meiden met een lage of middelbare opleiding zijn vaker werkloos dan allochtone jongens en autochtone meiden. Een zogenoemde startkwalificatie -een opleiding op minimaal mbo2 niveau- is blijkbaar niet genoeg om te kunnen werken. Op school doen de meeste allochtone meiden het relatief goed. Uit de cijfers blijkt dat binnen alle etnische groepen meer meiden dan jongens een vwo- of havo-opleiding doen. Op het mbo vallen meiden

veel minder vaak uit dan jongens.

De positie op de arbeidsmarkt is voor veel meiden van niet-westerse afkomst en met een lager of middelbaar opleidingsniveau slecht. Met of zonder diploma: velen zitten thuis. Deze vrouwen hebben daardoor een afhankelijke positie ten opzichte van hun familie, man of uitkeringsinstantie.

De tweede generatie doet het vaak beter dan de eerste. Kinderen uit de eerste generatie hebben dus meer aandacht nodig. Verder zien we meiden, die uitvallen door voortijdig schoolverlaten. Volgens E-Quality is de reden voor uitval bij meiden vaak anders dan bij jongens. De meiden worden zwanger, ze moeten thuis in het huishouden meehelpen of hebben psychische problemen, die niet tijdig gesignaleerd worden.¹⁵⁾

Toekomstverwachtingen

De differentiatie tussen de eerste en volgende generaties migranten is niet alleen toegenomen op het terrein van het opleidingsniveau, maar ook op het gebied van de voorkeur voor de levensweg na het huwelijk. Voor de eerste generatie was de gewenste taakverdeling tussen partners in hoge mate vanzelfsprekend. Hoewel een niet gering deel van de eerste generatie Turkse en Marokkaanse vrouwen na hun huwelijk in Nederland een betaalde baan heeft gehad, ging hun voorkeur over het algemeen toch uit naar een traditionele, seksspecifieke verdeling van taken.

Als je nu meiden vraagt naar de taakverdeling met hun toekomstige partner, dan is er sprake van een grote discrepantie tussen

jongens en meiden. In velerlei opzichten zijn de beelden van meiden over hun toekomst moderner dan die van de jongens uit dezelfde herkomstgroep. Terwijl in 1999 80% van de Turkse en 81% van de Marokkaanse meiden ook na het huwelijk betaald werk zou willen doen, zijn slechts resp. 39% en 48% van hun mannelijke herkomstgenoten van mening, dat hun vrouw later een baan buitenshuis zou moeten hebben. Opvallend is dat beide seksen tussen 1992 en 1999 traditioneler zijn gaan denken. De verschillen tussen jongens en meiden in procenten zijn echter nauwelijks veranderd.

Wat de zorg voor kinderen betreft, blijkt uit hetzelfde onderzoek, dat in 1999 85% van de Turkse meiden graag zou zien, dat hun toekomstige man daar ook een bijdrage aan levert, terwijl 63% van de jongens zichzelf deze taak ziet uitvoeren. Binnen de Marokkaanse groep denken beide seksen hier gemiddeld wat moderner over, maar is het verschil tussen de seksen vergelijkbaar: 91% van de meiden ziet de zorg voor kinderen als een gezamenlijke taak tegenover 72% van de jongens. Opvallend is, dat er in 1999 gemiddeld minder positief wordt aangekeken tegen zorgende vaders dan in 1992. De enige uitzondering hierop zijn de Turkse meiden, die juist vaker opteren voor een man die zich ook (delen van) de zorg voor de kinderen toeëigent. Binnen de Turkse groep is het sekseverschil dan ook toegenomen op dit punt.¹⁶⁾

Toekomstidealen

De Turkse en Marokkaanse jongeren twifelen er over het algemeen niet aan, dat ze ooit zullen trouwen. Het hoort bij de

cultuur, het is een religieuze plicht en de enige algemeen geaccepteerde manier om een seksuele relatie aan te gaan, een gezin te stichten of een zelfstandig bestaan op te bouwen. Dat het huwelijk niet al te lang op zich laat wachten, is voor de meesten ook duidelijk. Hoewel jongens graag willen wachten, totdat ze de financiële middelen hebben, en meiden totdat ze hun studie hebben afgerond, zijn de marges om het huwelijk uit te stellen niet erg groot. Trouwen wordt van hen verwacht en ze zijn er op een bepaald moment gewoon aan toe. Jongens verwachten, dat ze als gehuwde man een serieuzer en ander leven moeten gaan leiden. Daar zien ze niet tegenop. Integendeel, ze kijken ernaar uit, zo lijkt het. De jongens zien het huwelijk als verlengstuk van hun eigen familie. Dit zijn meteen ook de redenen, waarom meiden het huwelijk een onvoorspelbare onderneming vinden. Zij ervaren, dat de meeste mannen totaal veranderen na het huwelijk en dat gehuwde vrouwen veel te maken krijgen met de schoonfamilie. Bij meiden domineert pessimisme. Ze observeren, dat vele huwelijken niet goed zijn, gezien vanuit het standpunt van de vrouw.

De meiden, wier leven op dit moment beheerst wordt door studie, kunnen zich niet anders voorstellen dan dat zij na hun huwelijk werken. Een deel van de meiden overweegt alleen een baantje, als dat financieel nodig is. De jongens staan in principe niet negatief ten opzichte van een werkende partner, althans zolang er nog geen kinderen zijn. Kleine kinderen, zo vinden zij, hebben hun moeder nodig. Vooral relatief hoog opgeleide meiden staan ambivalent

Achtergronden bij de verschillen tussen culturen

tegenover de kwestie van een betaalde baan en kinderen. Ze kunnen zich wel vinden in de mening van de jongens, dat kinderen veel zorg behoeven, maar willen ook iets doen met de studie waar ze op dit moment al hun energie in stoppen. Ze vestigen hun hoop op de opvang van kinderen door oma's. Jongens en meiden lijken het erover eens te zijn, dat de primaire rol van een vader het verwerven van inkomen is en dat die van een moeder bij de kinderen en het huishouden ligt.¹⁷⁾

- ¹⁾ Vossestein, J. (2003)
Vreemd volk Uitgever: KIT Publishers
- ²⁾ Hooghiemstra, E. (2003)
Trouwen over de grens. Achtergronden van partnerkeuze van Turken en Marokkanen in Nederland. Sociaal en Cultureel Planbureau
- ³⁾ Idem ²⁾
- ⁴⁾ Movisie (2009)
- ⁵⁾ Ontdek Islam (2009)
- ⁶⁾ Idem ²⁾
- ⁷⁾ Eldering, van den L. (2006)
Cultuur en Opvoeding: interculturele pedagogiek vanuit ecologisch perspectief. Rotterdam, Lemniscaat
- ⁸⁾ Ingelbrecht, L., Persijn, S., & Saey, B., (2002)
Zeg het aan niemand dat ik verliefd ben... Een verkennend onderzoek naar relaties en seksualiteitsbeleving bij islamitische meiden en jonge vrouwen in Vlaanderen.
- ⁹⁾ Nederlandstalige Vrouwenraad (2008)
Seksuele en reproductieve rechten. Dossier over gendergebonden geweld in oorlog, tradities en culturen, over genitale praktijken, vrije artskeuze.
- ¹⁰⁾ Volkskrant (2005)
Zelfmoord onder hindoestaanse jongeren
- ¹¹⁾ Idem ⁷⁾
- ¹²⁾ Idem ⁵⁾
- ¹³⁾ Sloot, E. (2005)
'Wij' kent geen kleur. Opvoeden in twee culturen
- ¹⁴⁾ Pels, T. & Gruijter, de M. (2005)
Vluchtelinggezinnen: opvoeding en integratie. Opvoeding en ondersteuning in gezinnen uit Iran, Irak, Somalië en Afghanistan in Nederland.
- ¹⁵⁾ Salem, H. (2009)
Allochtone meisjes vaak werkloos. Op school gaat het goed, maar een baan vinden lukt nauwelijks. Trouw Nederland, 16 november 2009
- ¹⁶⁾ Berg, D. van den., Graaf, L., & Topal, T. (2009)
De emancipatoire opvattingen van Turkse en Marokkaanse meisjes verklaard. Sociologie, Faculteit der Sociale Wetenschappen, Erasmus Universiteit
- ¹⁷⁾ Idem ²⁾

Werken met jonge meiden

Middels deze methodiek willen we een aanzet geven tot empowerment van jonge meiden. Dit heeft ten doel dat zij gaan inzien, dat ze kwaliteiten bezitten en deze kunnen inzetten om hun dromen te verwezenlijken. Als ze zich dat bewust worden, kunnen zij hun eigen leven invullen door eigen keuzes te maken en niet hun leven van buitenaf te laten bepalen. Om allochtone meiden te bereiken is het wenselijk om aan te sluiten bij hun belevingswereld. Dit kan middels een interculturele benadering. Hier gaan we nader in op de vraag, hoe allochtone jonge meiden via interculturele communicatie empowerment kunnen bereiken.

INTERCULTURELE COMMUNICATIE

De 'hedendaagse' jongerenwerker dient over een aantal interculturele competenties te beschikken om culturele verschillen te overbruggen. Deze zijn grotendeels onder de noemer 'invoelingsvermogen' te scharen. Tjin A Dje, transcultureel systeemtherapeut, noemt vijf (deel)competenties die voor een goede gespreksvoering en een vruchtbare dialoog in dit kader van belang zijn:

- kennis van de eigen culturele bagage (vaderlandse en regionale geschiedenis, persoonlijke (familie)geschiedenis, normen en waarden, religie, et cetera);
- kennis van andere culturen en de effecten van migratie (zijn het wij- of ik-culturen, matriarchaten of patriarchaten; wat zijn de belangrijkste tradities en religies; welke veranderingen brengt/bracht migratie teweeg?);
- bewust zijn, waar je als jongerenwerker ongemakkelijk van wordt: wat zijn je eigen heilige huisjes?
- kunnen wisselen van perspectief en het creëren hiervoor van een 'veilige' plek;
- je bewust zijn van verborgen dimensies en/of blinde vlekken in de dialoog.

Onder dat laatste punt valt onder meer: het je bewust zijn van machtsverschillen. Meestal is er sprake van een dominante cultuur, waaraan positieve kenmerken worden toegekend, tegenover andere culturen, welke negatieve kenmerken worden toegedicht. Deze competenties zijn onmisbaar als je zonder grote hindernissen wilt communiceren. Maar ook als je deze competenties eigen hebt gemaakt, blijft interculturele communicatie een dynamisch en creatief proces. Daarom hier nog enkele

(simpele, maar desondanks belangrijke) tips voor het verwerven van de nodige vaardigheden om effectief intercultureel te kunnen communiceren:

Wees geduldig. De communicatie kan op een ander tempo plaatsvinden dan je zelf gewend bent. Misschien gaat het sneller, misschien gaat het langzamer. Het tempo kan samenhangen met eigen culturele eigenschappen. Geduld is daarom erg van belang, zodat de communicatie niet wordt verstoord door discussies/vragen over het tempo van de communicatie.

Stel vragen. Als je iets niet begrijpt of je wilt weten waarom iemand bepaalde dingen zegt of doet, vraag er dan openlijk naar. Door vragen te stellen voorkom je het creëren van aannames, welke jouw positie in de communicatie weer kunnen beïnvloeden.

Respecteer elkaar. De basis van alle (interculturele) communicatie is respect. Door respect te tonen genereer je waardering en stimuleer je een open contact.

Professor Shadid, hoogleraar interculturele communicatie aan de Universiteit van Tilburg, zegt hierover: Het is onvermijdelijk dat in contact met andere culturen ieder mens de eigen cultuur als uitgangspunt neemt, vaak alleen al om de simpele reden dat ze niet over andere maatstaven beschikken. Wanneer in deze situaties sommige aspecten van andere culturen negatief worden beoordeeld – zonder rekening te houden met de context waarin en de omstandigheden waaronder deze zijn ontstaan –, is er sprake van ethnocentrisme. Ethnocentrisme is universeel en ligt aan de basis van de sociale categorisering op basis waarvan

mensen hun sociale omgeving in termen van 'wij-' en 'zij'-groepen indelen en waarbij aan eerstgenoemde meer positieve eigenschappen worden toegekend. Met andere woorden: ethnocentrisme is des mensen eigen en is tot op zekere hoogte onvermijdelijk. In deze visie is het zeer wel mogelijk om een lage mate van ethnocentrisme te hebben, maar het lijkt bijna onmogelijk om volstrekt niet-ethnocentrisch te zijn.

Om met verschillende groepen te kunnen samenwerken, moet je intercultureel kunnen communiceren. Maar wat is interculturele communicatie? In feite staat dat voor onderlinge communicatie tussen mensen met een verschillende culturele achtergrond. Die culturele achtergronden kunnen op allerlei manieren van elkaar verschillen. Als je communiceert met iemand anders, kunnen verschillen in taal, non-verbale communicatie en normen en waarden, een effectieve communicatie flink in de weg staan. Je moet vaardigheden aankweken om met verschillende principes en achtergronden toch effectieve communicatie te bereiken.

Bedachtzaamheid (mindfulness) impliceert het onderkennen van de heterogeniteit van andere groepen, het ontvankelijk zijn voor nieuwe informatie en het onderkennen van meerdere perspectieven. Zo zijn Gudykunst en Kim (1992: 336) -in navolging van andere auteurs- van mening, dat mensen die effectief met 'vreemdelingen' kunnen omgaan, niet de eigen cultuur of die van de vreemdeling als uitgangspunt nemen bij de gedragsinterpretatie van de ander, maar juist een derde perspectief gebruiken, dat

beide culturen verenigd. Mensen die over zo'n derde perspectief beschikken, kunnen volgens de genoemde auteurs als volgt worden omschreven:

- ze zijn 'open-minded' voor nieuwe ideeën en ervaringen;
- ze kunnen zich verplaatsen in mensen uit andere culturen;
- ze nemen verschillen en overeenkomsten tussen hun cultuur en die van anderen op een adequate manier waar;
- ze zijn geneigd om gedragingen, die ze niet begrijpen, te beschrijven in plaats van die als slecht, onjuist of betekenisloos te beoordelen;
- ze zijn scherpzinnige waarnemers van het eigen gedrag en dat van anderen;
- ze zijn goed in staat om betekenisvolle relaties aan te knopen met mensen uit andere culturen en
- ze zijn minder ethnocentrisch.

In al deze eigenschappen staan openheid, het zich kunnen verplaatsen in en het meevoelen met de ander centraal.¹⁾²⁾³⁾

EMPATHIE

Een van de meest besproken communicatieve vaardigheden, die nodig zijn om effectief met vreemdelingen om te gaan, is empathie, ook wel aangeduid als: gerichtheid op de ander, altercentrisme of 'role taking'. Het vermogen om zich in de rol van een ander te kunnen verplaatsen of via zijn bril te kijken, heeft echter hoofdzakelijk te maken met de cognitieve component van empathie. Dit betekent dat, om cognitief iets te bereiken, men zich bewust moet zijn van hoe men gewoonlijk communiceert en

dat men rekening houdt met de context van de ontmoeting en de machtsverhouding tussen hem/haar en de gesprekspartner. Dat vereist flexibiliteit met betrekking tot het eigen gedrag, een gedegen kennis van de situatie en van de normen, waarden en gewoonten van de gesprekspartner. Empathie heeft naast een cognitieve component ook een affectieve en een communicatieve component. Op affectief niveau is een empathisch persoon iemand die de emoties (vreugde, verdriet) van een ander kan voelen en ervaren, alsof hij die zelf meemaakt en dat ook aan die ander duidelijk kan laten blijken. Op communicatief niveau is hij of zij iemand, die via verbale en non-verbale uitingen begrip en belangstelling voor de situatie van de gesprekspartner (cultuur, positie en omstandigheden) kan duidelijk maken; dat vereist uitgebreide kennis van de hierboven genoemde culturele uitingen.

Om iemands communicatieve competentie te verbeteren moet men op grond van het voorgaande daarom aandacht schenken aan:

- het verbeteren van vaardigheden om de aanwezige culturele en maatschappelijke kennis in adequaat gedrag om te zetten. Het betreft hier vaardigheden als openheid, altercentrisme, conversatiemanagement en het empathisch en aanpassingsvermogen.
- het leren denken in breed perspectief als het gaat om het zoeken naar oorzaken van geconstateerde misverstanden met de gesprekspartner. Dit vergt de kunde om bij het interpreteren van andermans gedrag de 'culturele bril' tijdelijk af te zetten en rekening te houden met eventuele invloeden van factoren als angst en on-

zekerheid, percepties en verwachtingen, eventuele ongelijke machtsrelatie en de (on)mogelijkheden en die deze specifieke interactie met zich meebrengt.⁴⁾⁵⁾⁶⁾

WERKEN AAN VERTROUWEN EN VEILIGHEID

Bij het werken met allochtone meiden is het van groot belang om onderling vertrouwen te scheppen en ervoor te zorgen, dat de meiden zich veilig voelen. Dit bepaalt uiteindelijk, in welke mate je tot de doelgroep kunt doordringen en zo de motivatie en opkomst kunt stimuleren. Aan de volgende elementen moet aandacht worden besteed:

De eigen wensen van de meiden. Om vertrouwen te creëren is het van belang om te inventariseren wat je doelgroep zelf belangrijk vindt. Kennis van de cultuur en achtergrond van de groep, waarmee je gaat werken, is daarbij belangrijk (interculturele communicatie).

Het moet van te voren duidelijk zijn, dat de benadering van de doelgroep past bij hun verwachtingen. De eerste persoon, waarmee de meiden direct in contact komen, is van eminent belang. Voor islamitische meiden kan het ongewenst zijn dat dat een mannelijk contact is. Dit kan ertoe leiden dat ze wegblijven.

Er kan de verwachting heersen, dat de professional dezelfde cultuur of geloof aanhangt als de groep zelf. Zo mogelijk moet hier rekening mee worden gehouden. Als dit niet mogelijk is, dient de groep tevoren te worden ingelicht over waarom dit niet kan en vooral ook over waarom degene, die er wel is, het minstens zo goed

Werken met jonge meiden

kan als iemand van de eigen cultuur/religie. Uiteraard is dit niet gemakkelijk en het is ook niet de bedoeling dat je jezelf gaat verkopen, maar voorkom teleurstelling bij de groep en probeer ze voor te bereiden op wie en wat er komen gaat.

Stel tevoren samen vast dat, wat er besproken wordt, niet naar buiten wordt gebracht. Voordat je met een groep gaat werken is het van belang dat hun privacy gewaarborgd wordt. In veel culturen is er sprake van een kleine wereld, waarin iedereen elkaar kent en de onderlinge sociale controle groot is. Het is schadelijk en afbrekend voor het vertrouwen, als privé zaken uit de groep worden gedeeld met de buitenwereld. Spreek daarom van te voren met elkaar af dat, wat er gezegd wordt, in de groep blijft.

Sluit aan bij je groep. Voor er aan de inhoudelijke uitwerking van het programma wordt begonnen, dient er eerst te worden vastgesteld welke sfeer de groep uitademt en wat voor leden de groep kent. Het is van belang om zaken als leeftijden, onderwijs/werk, hobby's en achtergronden in beeld te krijgen, zodat duidelijk is waar wel of geen belangstelling voor is. Er moet dus goede aandacht worden besteed aan de kennisgeving van en in de groep. Hier hoort ook bij, dat je goed luistert naar de expliciet en impliciet gestelde vragen. Waar is hulp bij nodig? Baseer je aanbod te allen tijde op de vraag vanuit de groep. Werk op maat.

Laat je eigen professionaliteit blijken. Mensen die hulpverlening behoeven, willen dat graag ontvangen van bekwame professionals. Daarom is het belangrijk om de eigen

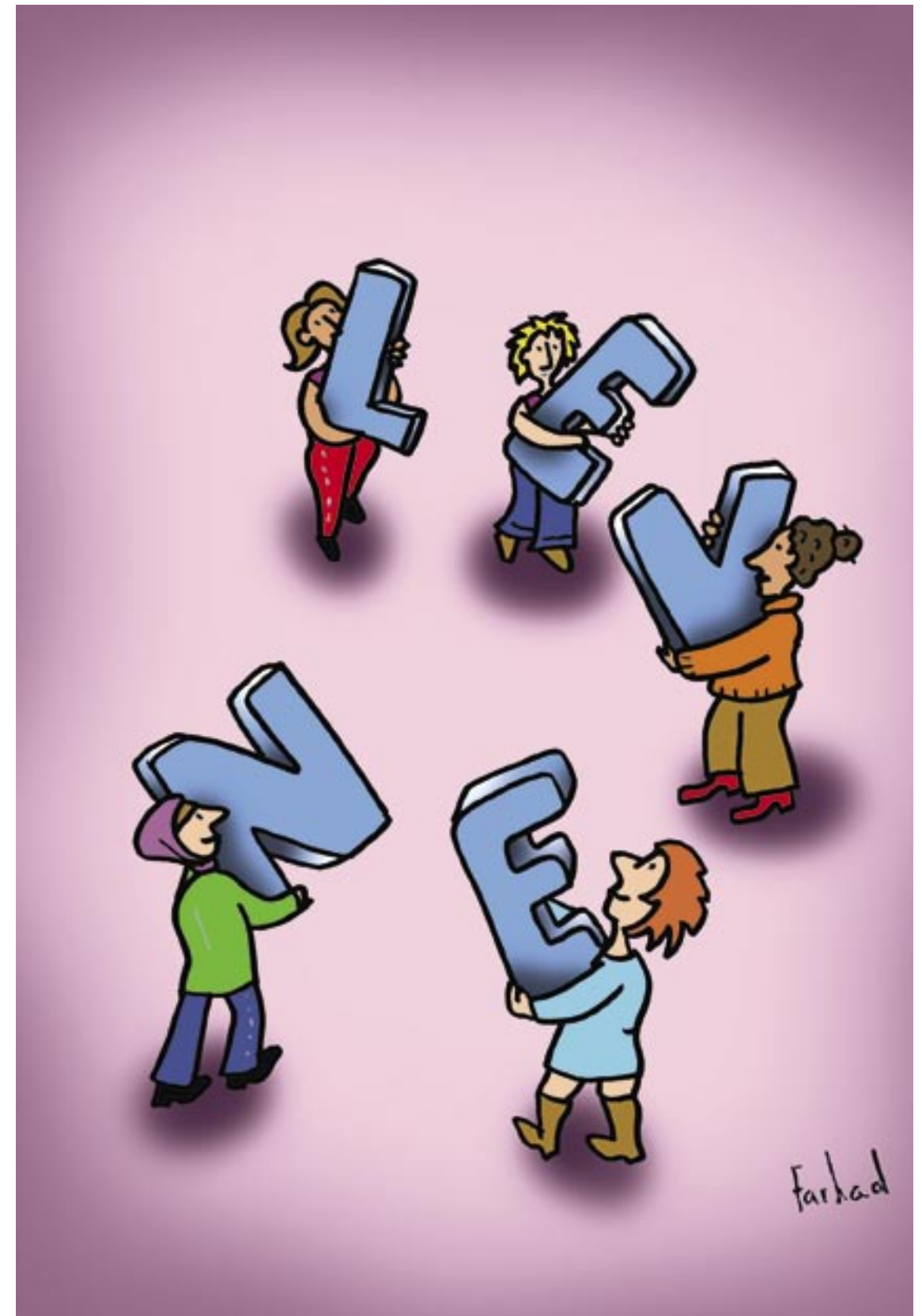
deskundigheid te tonen op een bescheiden manier. Als je serieus genomen wordt, word je ook eerder vertrouwd.

Laat iedereen in zijn waarde. Als je werkt met allochtone meiden, die vertellen over hoe het in hun cultuur gaat, is het belangrijk dat zij zich niet schamen of terughoudend zijn om een en ander te vertellen. Belangrijk is, dat er naar elkaar geluisterd wordt en dat er geen waardeoordelen worden gegeven over hetgeen verteld wordt.

Stel zoveel mogelijk vragen en probeer vooral te achterhalen wat de meiden er zelf van vinden. Oordeel niet en zet de verhalen niet af tegenover de westerse cultuur. Dat geeft het gevoel dat je hun verhaal ontkracht of relativeert.

Voor iedereen die in aanraking komt met de doelgroep. Uiteraard is het voor iedereen, die in aanraking komt met de doelgroep, belangrijk om te werken aan vertrouwen en veiligheid. Wanneer je niet direct als hulpverlener in contact komt met meiden, kan het toch van belang zijn te weten waaraan behoefte bestaat en wat belangrijk is bij het benaderen van deze meiden.

De meiden zijn ondanks hun hybride identiteit, die veel Nederlandse invloeden bevat, beschermend over hun eigen cultuur. Wanneer je in gesprek gaat met ze, is het van belang dat zij zich gewaardeerd voelen. Je moet de meiden goed observeren, terwijl je met ze in gesprek bent. Door goed te luisteren en te observeren kunnen professionals, die uiteindelijk aan de slag gaan met de hulpverlening, goed geïnformeerd worden. Het is van belang om de inzichten

en leefwereld van de meiden als uitgangspunt te nemen. Thema's als huwelijk en moederschap kunnen op verschillende niveaus besproken worden. Op die manier kom je in gesprek met de meiden zonder dat er over hulpverlening wordt gesproken. Het gaat om het luisteren naar de meiden en het inventariseren van hun ideeën over de thema's. Als we even terugkijken naar de dialoogbijeenkomsten met de meiden, is er in elke groep aangegeven, dat deze onderwerpen hen erg interesseren en ze erover in gesprek willen blijven. De meiden zijn jong, maar hebben wel allemaal hun eigen ideeën en ze zijn niet bang deze te delen. Het is belangrijk om met de doelgroep in contact te komen voordat ze terecht komen in een huwelijk en/of voordat ze moeder worden. Dan kan er met ze gesproken worden over hun keuzes en de motivatie achter deze keuzes.

Het uitvoeren van activiteiten en/of projecten voor meiden. Bij het organiseren van activiteiten of projecten voor meiden is het in eerste instantie belangrijk om zo breed mogelijk aan het werk te gaan. Het is van belang om behalve met de meiden ook in contact te zijn met de ouders. Vooral wanneer er wordt gewerkt met doelgroepen die bij (zelf)organisaties zitten, is het goed om de ouders op de hoogte te brengen van de activiteiten en projecten die uitgevoerd gaan worden. Dit voorkomt, dat de ouders achteraf ontdekken dat hun dochter heeft geparticipeerd aan activiteiten, waar zij niet achter staan. Dit kan de vertrouwensrelatie, die de ouder met de (zelf)organisatie heeft, schaden. Houdt ouders dus op de hoogte

en overtuig ze tot instemming met hun dochter's deelname.

Een constructieve en open houding zorgen voor een positieve sfeer in het werken met meiden. Deze houding kenmerkt zich door een merkbare positieve waardering voor wat de meiden goed doen. Vaak wordt automatisch alle aandacht gericht op hetgeen fout gaat. Aandacht voor goed gedrag of betrokkenheid stimuleert meiden dat gedrag te herhalen. De begeleider mag kritiek laten horen als dat op een constructieve, niet krenkende manier gebeurt. De hoeveelheid kritiek moet echter beperkt blijven.

Het goed richting geven aan de activiteiten en doelgericht werken aan een taak veronderstellen een directieve houding van de begeleider. De begeleider zal de gestelde doelen goed voor ogen moeten (blijven) houden en concreet moeten aangeven hoe ze gehaald kunnen worden. Dit heeft direct verband met een duidelijke structuur en logische opbouw van de activiteiten. Wanneer de deelnemers de bedoeling en de gang van zaken begrijpen, voelen ze zich betrokken en weten ze, wat er van ze verwacht wordt.

Tenslotte wordt in het contact met meiden flexibiliteit en vraaggerichtheid van de begeleider verwacht. Dit is nodig om plotse gebeurtenissen op te vangen en goed te kunnen aansluiten bij de behoeften van de groep. Voorbeelden daarvan zijn: programma of tijden aanpassen.

Dit kan spanningen opleveren bij een beginnende begeleider. De beginnende begeleider heeft nog behoefte aan de structuur van het programma, terwijl de groep de behoefte kenbaar maakt om van het programma af te wijken. Van een begeleider wordt dus verwacht de situatie goed te kunnen inschatten en hierop haar/zijn houding af te stemmen.

Het inzicht in de belevingswereld van de meiden heeft te maken met de vaardigheid van de begeleider om 'in te voegen'. Invloegen bij of afstemmen op de denk- en ervaringswereld van meiden is een belangrijke vaardigheid. Begeleiders kennen de speciale interesses, hobby's en andere relevante informatie over de leefwereld van meiden, hij/zij begrijpt hun taal. Kortom, de begeleider reageert empathisch ten aanzien van de doelgroep, zodat er een relatie op gang kan worden gebracht. De begeleider kan ook informatie toevoegen, welke op de belevingswereld aansluit. Meiden moeten de informatie begrijpen en als zinvol ervaren. Zo leren de meiden iets bij.

Een andere belangrijke vaardigheid is het 'herkaderen'. Dit betekent, dat negatief gedrag van een deelnemer door de begeleider positief hergewaardeerd wordt. Op deze manier worden negatieve gedachten van de jongere over zichzelf en de omgeving als het ware gecorrigeerd. Bijvoorbeeld: een deelnemer zegt regelmatig dat ze geen verstand heeft van opvoeden. De begeleider herkadert door bijvoorbeeld te zeggen: "Dus je vindt het moeilijk om Mary iets te weigeren, omdat je zo graag een goede vriendin wilt zijn?"

VISIE OP EMPOWERMENT

Activiteiten of projecten voor allochtone meiden kunnen aan de behoefte aan begeleiding en steun tegemoet komen door het gezamenlijk bespreken, eventueel oplossen en verwerken van problemen. Door niet direct met pasklare oplossingen te komen maar het zoekproces naar de oplossing te begeleiden, leren meiden zelf hun eigen krachten te ervaren.

Met een mooi woord noemen we dit 'empowerment'. Het woord empowerment wordt vaak gebruikt, maar wat betekent het precies? Roos Delahaj geeft de volgende uitleg: 'empowerment' is een proces, waarbij mensen of groepen meer invloed krijgen op gebeurtenissen en situaties die belangrijk voor hen zijn. De nadruk wordt gelegd op krachten in plaats van tekortkomingen.

Empowerment is effectief als zowel de individuele benadering (het sterker maken van individuen binnen hun eigen sociale context) als de gemeenschappelijke benadering (stimuleren van een gemeenschap om te reageren op bedreigingen van de levenskwaliteit en burgers de mogelijkheid geeft om daarin te participeren) aan bod komen.⁷⁾

METHODEN VAN EMPOWERMENT

Wij spreken hier over empowerment bij meiden, maar wat zijn globaal de kenmerken in die jongerenperiode. Jongeren maken veranderingen door op fysiek, sociaal en cognitief niveau. Er zijn volgens Roos Delahaj drie invalshoeken te benoemen.

- waargenomen eigen – effectiviteit: het geloof dat iemand heeft in zijn of haar eigen kunnen om gebeurtenissen in zijn/haar leven te kunnen duiden en reguleren;
- sociale competentie: het herkennen en interpreteren van sociale signalen;
- vorming van een stabiele en positieve identiteit.

Het vergroten van de waargenomen eigen – effectiviteit kan worden gestimuleerd door rolmodellen, direct leren, feedback, positieve interactie met volwassenen en participatie in gemeenschapsprojecten. Vervolgens kunnen sociale competenties en kritische inzichten worden vergroot door sociale vaardigheids- en assertiviteitstrainingen. Hierbij kan begeleiding worden aangeboden om sociale vaardigheden te evalueren via rollenspellen of participatie in groepsverband. De stabiele en positieve identiteitsvorming kan worden gestimuleerd door jongeren de mogelijkheid te geven op een maatschappelijk geaccepteerde manier te participeren in groepen.

Om succesvol te kunnen participeren moet aan een aantal voorwaarden worden voldaan. De participant moet in staat zijn doelen te kunnen bereiken. Dit betekent dat de doelen realistisch moeten zijn en dat het bereiken ervan in de praktijk realiseerbaar is. Daarnaast is het erg belangrijk dat de participant positief wordt gestimuleerd. Zo moet deze leren verantwoordelijkheid te dragen en vaardigheden te kweken. Tenslotte is een belangrijke voorwaarde ook, dat ze erkenning en positieve verwachtingen vanuit de gemeenschap krijgen.

Als wij over empowerment bij allochtonen spreken, speelt daarbij de etnische achtergrond een bepalende rol. Er zijn volgens Roos Delahaj twee invalshoeken te benoemen. De eerste invalshoek is die van het loyaliteitsconflict. Jongeren kunnen zich in een ‘constant loyaliteitsconflict’ bevinden als gevolg van het grote verschil tussen de normen en waarden van de Nederlandse samenleving en die van het eigen gezin en de gemeenschap. De tweede invalshoek is die van de ‘bi-culturele’ identiteit. Dit houdt in, dat er een sterke en positieve identificatie is met zowel de eigen etnische groep als de Nederlandse samenleving.

Ook deze invalshoeken bieden aanknopingspunten voor empowerment van de doelgroep. Zo kunnen er methoden worden ontwikkeld om jongeren te leren omgaan met loyaliteitsconflicten. Voor degene, die wil empoweren, is het belangrijk om kritisch inzicht te verwerven in de factoren die het loyaliteitsconflict veroorzaken en wat de gevolgen daarvan zijn. Daarnaast moeten er sociale vaardigheden worden aangeleerd om de gevolgen van het loyaliteitsconflict op te kunnen vangen. Voor de meiden is het ook wenselijk dat ze de mogelijkheid krijgen om een positieve band op te bouwen met een volwassene. Hierbij kan gedacht worden aan een mentor.

Ook zijn er een aantal methoden, dat de jongeren leert om te gaan met hun bi-culturele identiteit. Ten eerste kunnen de jongeren individueel worden onderwezen in de geschiedenis, normen en waarden van de eigen etnische groep. Vervolgens kunnen rolmodellen uit de eigen etnische

groep worden gezocht en besproken. Op gemeenschapsniveau kan worden gewerkt aan het verminderen van negatieve beeldvorming en discriminatie ten opzichte van etnische groepen. Ook de maatschappelijke positie van de etnische groep kan worden verbeterd. Allochtone jongeren moeten ook de mogelijkheid worden geboden om te participeren in gemeenschapsprojecten. Denk hierbij aan projecten op school, in de buurt, sportclub en dergelijke. Als professionaal is het ook van belang om positieve verwachtingen te hebben t.a.v. de bijdragen, die allochtone jongeren kunnen leveren aan de Nederlandse samenleving.⁸⁾

EMPOWERMENT BIJ MEIDEN

Als wij spreken over empowerment bij meiden spelen hierbij seksespecifieke factoren een beslissende rol. Van de lange lijst invalshoeken stellen wij er twee centraal. Ten eerste is dat de belangrijke ontwikkelingsstaak, namelijk: het ontwikkelen van een positief zelfbeeld voor meiden tijdens de puberteit. Veel meiden hebben dan een laag gevoel van eigenwaarde als gevolg van onhaalbare doelen en veel zelfkritiek. Ten tweede kunnen meiden vanwege hun maatschappelijke positie in onze samenleving moeilijkheden ervaren bij het zich ontwikkelen tot onafhankelijke en sterke personen, die het gevoel hebben persoonlijke controle te hebben over hun leven.

Empowerment bij meiden richt zich op het ontwikkelen van kritisch inzicht in de wijze, waarop de omgeving van invloed is op hun leven. Meiden moeten kritisch worden wat betreft het negatieve beeld, dat er bestaat

over vrouwen en meiden in de media en het vertrouwen en vaardigheden krijgen om tegen dit stereotype beeld in te gaan. Het gebruik van rolmodellen kan een effectief middel zijn om meiden te laten zien dat, ondanks de stereotypen die bestaan over vrouwen en meiden, zij ook wel degelijk controle kunnen uitoefenen over hun eigen leven en kunnen kiezen voor een maatschappelijke carrière. Daarnaast moeten meiden gestimuleerd worden zichzelf aan te moedigen en een staat van zelfacceptatie te bereiken. De groep kan een basis vormen voor herkenning, het leren van sociale vaardigheden en het krijgen van steun. Daarnaast is het erg belangrijk om te empoweren binnen de eigen omgeving van de meiden. De omgeving, ouders, familie, broers en zussen kunnen worden betrokken bij het empoweren van de meiden.

Het is een kwestie van samen optrekken met de omgeving van de meiden. Er moet geen conflict worden gecreëerd met de familie of omgeving van de meiden, anders verlies je ze. Het is van belang dat de omgeving ook inziet, dat de empowerment van de meiden positief en nodig is.

VERSTERKEN VAN DE INDIVIDUELE EN MAATSCHAPPELIJKE POSITIE

Empowerment en adolescentie vertonen veel overeenkomsten. Zowel bij empowerment als bij de ontwikkeling tijdens de adolescentie is het belangrijk dat jongeren een positief zelfbeeld ontwikkelen. Een belangrijk aspect van empowerment bij meiden is dan ook hen te leren omgaan met de veranderingen tijdens de adolescentie.

Werken met jonge meiden

Een sterke positieve identiteit vormt een beschermende factor in het omgaan met negatieve invloeden. Daarnaast moet empowerment van meiden zich ook richten op deelname aan de maatschappij. Dit geeft de meiden de mogelijkheid daartoe vaardigheden te ontwikkelen en kritisch te kijken naar de manier waarop maatschappelijke processen werken en welke rol zij binnen de maatschappij kunnen spelen. Jongeren worden doorgaans niet gezien als een belangrijk deel van de samenleving. Hierdoor kunnen jongeren maar een beperkte invloed uitoefenen op hun toekomst. Door empowerment kunnen negatieve gevolgen van die maatschappelijke positie worden tegengegaan. Empowerment van meiden betekent dus meer dan alleen een toename van controle over hun persoonlijk leven. Het betekent ook een verandering van de positie van meiden als groep in de maatschappij.

Eén onderdeel van de ontwikkeling van kracht is de ontwikkeling van het geloof en vertrouwen in de eigen capaciteiten en mogelijkheden om invloed op de omgeving uit te oefenen. Wanneer jongeren zich bewust zijn van de mogelijkheden, die zij hebben om bepaalde doelen te bereiken, kunnen zij actie ondernemen om invloed uit te oefenen op hun omgeving. Een veel genoemde manier om de controle over de omgeving te vergroten is het deelnemen aan organisaties of groepen. Samen met anderen sta je sterk. Daarnaast kan het samenkomen van meiden de basis vormen voor een sociaal netwerk. En ook de manier waarop familieleden, burens, vrienden en kennissen steun bieden, zijn van belang voor het proces van empowerment.

Meiden kunnen worden gestimuleerd doelen te stellen ten aanzien van onderwijs, carrière en avontuur. Ze leren zowel korte als lange termijn doelen te stellen om hun dromen te bereiken. Bij empowerment wordt vaak gebruik gemaakt van het groepsverband, zodat de deelnemers niet alleen staan met hun problemen. Ook leren ze binnen de groep respect en kennis te geven én te ontvangen. Binnen de groep krijgen de meiden de gelegenheid relaties op te bouwen met leeftijdgenoten, wat een beschermende factor vormt.

Empowerment op individueel niveau heeft te maken met het sterker maken van het individu binnen de eigen sociale omgeving. Voor meiden kan dit betekenen dat zij beter in staat zijn om controle te krijgen over hun leven. Op groepsniveau stimuleert empowerment het verbeteren van de maatschappelijke positie. Dit kan het niet of nauwelijks deelnemen aan het sociale leven tegengaan.

Meiden zijn in eerste instantie het beste geholpen met ondersteuning, die een praktische insteek kent en hen aanspreekt. Zij vragen dus om een vraaggerichte aanpak. Vraaggericht betekent dat de hulpvraag van de meiden uitgangspunt is voor de hulp, waarbij ze worden geactiveerd om er zelf oplossingen voor te bedenken.

¹⁾ Shadid, W. (2002)
Culturele diversiteit en interculturele communicatie. Interculturele communicatie

²⁾ Shadid, W. (2002)
Culturele diversiteit en interculturele communicatie. Interculturele communicatie

³⁾ Shadid, W. (2002)
Culturele diversiteit en interculturele communicatie. Interculturele communicatie

⁴⁾ Shadid, W. (2002)
Culturele diversiteit en interculturele communicatie. Interculturele communicatie

⁵⁾ Shadid, W. (2002)
Culturele diversiteit en interculturele communicatie. Interculturele communicatie

⁶⁾ Shadid, W. (2002)
Culturele diversiteit en interculturele communicatie. Interculturele communicatie

⁷⁾ Delahaij, R., (2004)
Dossier empowerment Empowermentmethoden bij allochtone jongeren. FORUM

⁸⁾ Delahaij, R., (2004)
Dossier empowerment Empowermentmethoden bij allochtone jongeren. FORUM

Het bereiken en werven van de doelgroep

In de praktijk blijken allochtone meiden niet gemakkelijk te bereiken. Daarom is het van belang veel aandacht te besteden aan de wijze waarop met deze groep meiden in contact te komen en hen 'warm te krijgen voor 'empowerment'- activiteiten en projecten. In dit hoofdstuk vind je tips om de werving van deze meiden succesvol te starten.

Aandachtspunten voor een succesvolle werving

Het doel van de werving is om de meiden zo te informeren en te prikkelen, dat een groot aantal wil komen! Ze moeten dus weten, wat er concreet geboden wordt en wat er van ze verwacht wordt. Net als iedere stap binnen een project vraagt werving om een adequate organisatie, uitvoering en voortgangscategorie én met een minimum aan kosten/problemen en een maximum aan opbrengst.

Breng alle voorzieningen en organisaties vooraf goed in kaart. Maak een lijst van allerlei initiatieven, voorzieningen en vindplaatsen in het gebied waar je gaat werven. Op deze manier wordt helder wat er al wordt aangeboden en waarbij eventueel kan worden aangesloten of aangeklopt voor medewerking of steun.

Gebruik je eigen netwerk. Bedenk hoe je netwerk eruit ziet en maak het project breed bekend, ook op het niveau van beleidsmakers en coördinatoren. Wellicht kunnen zij dienen als doorverwijzer. Mogelijk zijn er al potentiële vrijwilligers in je netwerk of andere personen, die gemakkelijk in contact kunnen komen met de doelgroep.

Bent u als organisatie nog niet zo bekend op dit terrein? Het kan zijn dat je een doelgroep gaat werven, die nog niet tot de reguliere doelgroep van jouw organisatie behoort. Als dit het geval is, investeer dan veel tijd in je nieuw op te zetten netwerk en bedenk ook, dat de vruchten van deze investering enige tijd op zich kunnen/zullen laten wachten.

Sleutelfiguren in de wijk of voorzieningen. Iedere wijk heeft personen, die een informele status hebben. Maak contact met deze sleutelfiguren op relevante vindplaatsen, zodat zij een toeleidende rol kunnen hebben en alle informatie hebben over dit nieuwe project. Denk hierbij vooral ook aan mensen of voorzieningen, die geregeld in aanraking komen met de doelgroep.

Persoonlijk contact. Weet, dat persoonlijk contact en werving het meest effectief werken. Zorg ervoor dat degene, die werft, minimaal betrokken is bij de uitvoering van het project of de coördinatie ervan. Het vertrouwen van de meiden moet worden gewonnen. De band die deze persoon opbouwt is niet zo eenvoudig over te dragen aan anderen.

Uw marketingboodschap. De meiden willen graag weten wat deelname aan het project hen oplevert. Te vaak wordt gedacht in problemen en te weinig in positieve idealen en denkbeelden. Werven is net als reclame: de klant voelt zich het meest aangesproken als jouw boodschap aansluit bij een wens van de klant. Dat kan bijvoorbeeld zijn: een gezond en gelukkig leven of de wens een maatschappelijk betrokken persoon te zijn, die anderen helpt.

Aanmeldingsformulieren en informatie. Zorg ervoor dat uw informatie kort, eenvoudig en laagdrempelig is. De meiden willen niet teveel handelingen verrichten om zich te kunnen aanmelden. Bedenk, dat zelfs het

Het bereiken en werven van de doelgroep

plakken van een postzegel op een aanmeldingskaart al een drempel kan opwerpen. Laat het formulier liefst ter plekke invullen en neem het persoonlijk mee.

Kom erop terug, onderhoud het contact. Als iemand zich heeft aangemeld, wacht dan niet te lang met het opnemen van contact. Zorg dat je de toekomstige deelnemers warm en op de hoogte houdt.

Het sneeuwbaaleffect. Iedere deelnemer kent vaak weer tien andere mensen, die ook potentiële deelnemers kunnen zijn. Maak hiervan gebruik. Een goede ervaring is vaak de beste reclame, het werkt als een sneeuwbaaleffect. Als anderen horen dat dit leuk is om te doen, zullen zij zich sneller aanmelden.

Stel heldere, laagdrempelige informatie samen in een korte brief, die ter ondersteuning dient van de persoonlijke werving. Laat de werving zoveel mogelijk uitvoeren door de persoon, die daadwerkelijk bij het project aanwezig/betrokken zal zijn.

Populaire sociale webnetwerken. Vandaag de dag zijn jongeren erg actief op internet. Zij zijn aangemeld bij profielpagina's en bezoeken dagelijks fora, waarop zij in gesprek gaan met hun leeftijds- en lotgenoten. Als de meiden worden benaderd via een van deze populaire netwerken, bereik je ze in een voor hen veilige en bekende omgeving. Als de betreffende website of het webnetwerk een oproep bevat voor jouw project, krijgt dat project voor de jongeren meteen een mooier jasje. Veelgebruikte profielpagina's en websites zijn:

- Facebook ©; internationale profielpagina;
- Hyves ©; nationale profielpagina;
- MSN ©; omgeving om te chatten;
- Twitter ©; webnetwerk waarop dagelijks de bezigheden en status met anderen wordt gedeeld;
- marokko.nl; pagina voor en door Marokkaanse jongeren;
- lokum.nl; pagina voor en door Turkse jongeren

SPECIFIEKE AANDACHTSPUNTEN

BIJ HET WERVEN EN BEREIKEN VAN MOEILIJK BEREIKBARE GROEPEN

Houd bij de planning van activiteiten rekening met belangrijke feestdagen of culturele activiteiten, zoals de ramadan en het offerfeest. Organiseer niets in de schoolvakanties of tijdens drukke periodes, zoals vlak vóór de kerst- en de zomervakantie en vóór examenperiodes. Vermeld duidelijk hoe laat de activiteit begint én eindigt. Duidelijkheid alom: laat niet teveel tijd voorbijgaan tussen twee afspraken of contactmomenten, één vaste dag en tijd in de week is het duidelijkst. Wanneer bijeenkomsten met regelmaat steeds op dezelfde plaats, dag en tijd worden aangeboden, raakt de doelgroep ermee bekend. Dat vergroot de kans dat de meiden (blijven) komen. Hierbij aansluitend is het belangrijk om rekening te houden met de plek van de locatie; zie erop toe, dat je goed bereikbare locaties gebruikt. Dit kan je opkomst halveren of verdubbelen!

Het is wenselijk bij de werving, vooral bij een persoonlijke benadering, zoveel mogelijk mensen in te zetten, die bekend zijn

Het bereiken en werven van de doelgroep

met de culturele identiteit en het communicatiegedrag van meiden uit de doelgroep. Zij spreken 'de taal' van de meiden en kunnen daardoor gemakkelijker het vertrouwen winnen en informatie overdragen, die aansluit bij hun beleving. Mensen uit de eigen kring kunnen een sleutelrol vervullen in de communicatie tussen de doelgroep en de beroepskrachten. Sleutelfiguren zijn te vinden via (zelf)organisaties (naar etniciteit, geloof of probleemoriëntaties) of instellingen, waar goed opgeleide professionals met eenzelfde culturele achtergrond werken: professionals en paraprofessionals. Ook meiden, die eerder aan soortgelijke activiteiten hebben deelgenomen en daar enthousiast over zijn, kunnen gevraagd worden aan de werving mee te werken.

Indien nodig kan een voorbereidende groepsbijeenkomst worden gehouden met sleutelfiguren. Ze krijgen heldere informatie over de doelen van de activiteiten en het wervingsplan. Ook is het van belang om tevoren even na te gaan of de sleutelfiguren hun rol kunnen waarmaken, bijvoorbeeld binnen of buiten hun baan of vrijwilligerswerk. Zo kan er geen discrepantie ontstaan tussen intenties en realistische mogelijkheden.

Zeker bij groepen die nog niet eerder zijn bereikt, is het van belang goed te evalueren hoe de werving en de uitvoering is verlopen in hun ogen. Dit hoeft niet alleen achteraf te gebeuren, maar kan ook tussentijds plaatsvinden. Zij kunnen veel informatie leveren, die nuttig is voor vervolgactivitei-

ten en toekomstige wervingsstrategieën. Ook kunnen ze, als ze tevreden zijn, goede mond-tot-mondreclame maken en helpen contacten te leggen met andere, nog niet bereikte meiden.

Vervolgens is het de moeite waard om te onderzoeken of ze zelf behoefte hebben aan vervolgactiviteiten. Wat is mogelijk en wenselijk om met de doelgroepen, die nu zijn bereikt, contact te onderhouden? Hoe kan ondersteuning duurzaam worden gemaakt? Als er positieve ervaringen zijn opgedaan, is het raadzaam die te benutten voor het vervolg.

Indien de problematiek buiten de eigen grenzen en expertise valt, is het beter om door te verwijzen naar in de problematiek gespecialiseerde instellingen of organisaties. Houd hierom regelmatig contact met mogelijke doorverwijzers. Maak hierbij ook duidelijke afspraken over de doelgroep, die voor dit aanbod wordt gezocht en wat mogelijke criteria zijn.

Ideeën voor concrete activiteiten voor de doelgroep

Jongerenparticipatie is een verzamelwoord voor alle situaties, waarin jongeren actief betrokken raken bij de maatschappij om hen heen. Het meidenwerk zet zich in voor het vergroten van de actieve betrokkenheid van meiden bij voorzieningen in de directe omgeving.

Door inzet van de juiste middelen en activiteiten krijgen meiden de kans voor zichzelf op te komen, een eigen mening te vormen en/of eigen keuzes te maken.¹⁾ Emancipatie en empowerment dienen te worden nagestreefd. In dit hoofdstuk worden ideeën aangedragen voor concrete activiteiten om met de meiden aan de slag te gaan.

TIPS EN SUGGESTIES VOOR DE UITVOERING
Projecten voor meiden dienen op wijkniveau te worden uitgevoerd. Laagdrempe-
ligheid is een pré voor meiden om deel te nemen. Vervolgens is het van belang dat de begeleider/-ster van de groep door middel van een grote betrokkenheid bij deze meiden een veilige en open sfeer creëert. De begeleider/-ster van de groep vormt de spin in het web van professionele organisaties. Zij is het vaste aanspreekpunt voor de professionals, maar ook voor de meiden. Continuïteit is gewenst, kleine veranderingen of haperingen kunnen ervoor zorgen dat de meiden wegblijven. Als begeleider van een meidengroep ga je integraal te werk. In de uitvoering van de activiteiten is het van belang om groepsgericht te werk te gaan. Thema's krijgen invulling aan de hand van de interesse en behoeften van de meiden.

De activiteiten en thema's zijn gericht op het doen. Ervaringsleren vormt hierbij het uitgangspunt. Er dient veel ruimte te zijn voor de nog uit te kristalliseren behoeften van de meiden.²⁾

JONGERENWERK

Het werken met jongeren, zeker met specifieke doelgroepen, vraagt om een aanpak op maat. Onderstaande factoren kunnen je helpen bij het succesvol opzetten en samenstellen van een activiteitenprogramma voor jongeren.

- *Verken de concrete vraag van jongeren;*
- *Houd oog voor diversiteit in het team* door een diversiteit aan etnische achtergronden, sekse, competenties en vaardigheden. Daarmee krijgen de jongeren, die midden in hun identiteitsontwikkeling zitten, de mogelijkheid zich te spiegelen aan de persoon van de jongerenwerker, die dus als rolmodel dient;
- *Benut de kracht van de groep*, waarin jongeren met elkaar omgaan, uitgaan en hangen, als ingang voor het agogische werk;
- *Kies een eigentijds medium* voor het bereiken van jongeren en het overbrengen van je boodschap;
- *Baseer boodschappen op feiten* en vermijd waarschuwingen, moraliserende en waardeoordelende uitspraken. Baseer de boodschap op feitelijke informatie;
- *Nuanceer het geëxperimenteer* en neem (waar mogelijk) een relativerende houding aan;
- *Neem de tijd voor evaluaties*. Evalueren blijkt in de praktijk van grote waarde bij de ont-

wikkeling van nieuwe, meer efficiënte en doeltreffende projecten en activiteiten.³⁾

MEIDENWERK

Het werken met en voor meiden vereist enige bijzondere kenmerken en competenties. Zo behoort de meidenwerkster altijd een vrouw te zijn, die qua afkomst bij voorkeur representatief is voor de meidenpopulatie in de desbetreffende stad. Verder dient zij specifieke kennis te hebben van meidenhulpverlening en van de doelgroep risicomeiden (inclusief sociale kaart), vooral gericht op afkomst en etniciteit. Andere belangrijke vereisten zijn; het kunnen werken aan empowerment van meiden, een netwerk opbouwen in de buurt en de stad en trends kunnen signaleren in de leefwereld van meiden. Ten slotte wordt van meidenwerkers in het bijzonder verwacht dat ze informatie van meiden, bijvoorbeeld over de problemen in hun leefwereld, vertrouwelijk behandelen.

Ter aanvulling op de eerder genoemde tips en suggesties om de doelen van georganiseerde activiteiten voor jongeren succesvol ten uitvoer te brengen worden hieronder specifieke tips voor het meidenwerk geformuleerd:

- *geef meiden een eigen plek*, want een jongerencentrum heeft een jongensimago en dat valt vaak slecht bij ouders van meiden en ook bij de meiden zelf. Geef meiden een eigen ruimte of zoek aansluiting bij zelforganisaties;
- *werk met roots-gerelateerde projecten* zodat ze hun afkomst beter begrijpen. Dat vormt een wezenlijk deel van de ontwikkeling

van hun identiteit;

- *benader de meiden via digitale sociale netwerken* waar de meiden na school dikwijls te vinden zijn;
- *deel kleine cadeautjes uit*, daar zijn meiden dol op. Bovendien geeft die aandacht hen het gevoel, dat de meidenwerkster hen belangrijk vindt. Dat wekt vertrouwen en is een goede basis om toegang te krijgen en door te praten;
- *gebruik rolmodellen uit de media*;⁴⁾
- *zet het meidenwerk op de kaart*, bij veel instellingen wordt nog altijd weinig aandacht besteed aan (risico)meiden en hun problematiek.^{5) 6)}

VOORLICHTINGS- OF THEMABIJEENKOMSTEN
Jongens versus meiden. Afhankelijk van het onderwerp moet telkens worden afgestemd of de jongens en meiden apart of samen een bijeenkomst volgen. Het kan wenselijk zijn om bij (beladen) onderwerpen de seksen te scheiden. De onderwerpen kunnen dan in een veilige sfeer worden besproken en van beide groepen kunnen visies apart worden verzameld. In een gezamenlijke vervolgbijeenkomst kunnen de uitkomsten dan eventueel met elkaar worden besproken. Een gemengde groep kan roldoorbrekend werken, meisjes en jongens leren elkaars standpunt kennen, ze wisselen van gedachten en vooroordelen kunnen worden ontkracht.

Autochtonen versus allochtonen. Binnen een gemengde groep jongeren kan men van elkaar leren en begrip opbrengen voor de verschillende culturen. Echter ook hier is van toepassing, dat het creëren van een veilige, homogene omgeving voor bepaalde

Het bereiken en werven van de doelgroep

onderwerpen tot beter resultaat kan leiden; Wie verzorgt de bijeenkomsten? Het is de bedoeling dat de begeleider/-ster informeert, ondersteunt en stimuleert bij het vormen van een eigen onderbouwde en dynamische visie. Zoals in bovenstaande tekst al is verwoord, is het van belang de sekse, culturele achtergrond maar ook de leeftijd van de begeleiding af te stemmen op het te behandelen thema.

SUCCESSEN JONGEREN PROJECTEN

In de laatste decennia zijn er vele projecten⁷⁾ voor jongens en meiden uitgevoerd. Uit deze projecten zijn successen en mislukkingen voortgekomen. In het opzetten en uitvoeren van projecten kunnen deze ervaringen worden meegenomen. Genoemde succesfactoren zijn:

- *individuele benadering* van de jongeren;
- *gerichte 'outreaching' werving*. Meiden worden persoonlijk aangesproken op de plekken waar zij samenkomen: op school, op straat, in het winkelcentrum;
- *verschillende achtergronden in de groep*: die versterken elkaar;
- *vrouwelijke jongerenwerker is een constante factor*: ze organiseert en begeleidt de activiteiten al een aantal jaren;
- *contact met de ouders*: om het draagvlak te verbreden;
- *specifieke gerichtheid op meiden*: Wanneer er jongens bij zijn, loopt het volgens de ouders heel anders;
- *ondersteuning door de netwerkpartners* zorgt voor draagvlak;
- *ad hoc contact* tussen netwerkpartners;
- *integrale methodiek*, waarbij een analyse op een aantal leefgebieden als basis dient;

- *intensieve begeleiding*. Deze is noodzakelijk voor een grotere groep meiden, maar is niet altijd realiseerbaar.

FALEN

Genoemde falende factoren zijn:

- *gebrek aan kennis over de doelgroep*. Voordat je iets met en voor moeilijk bereikbare jongeren doet, moet je ze eerst goed leren kennen én jezelf aan hen laten kennen;
- *gebrek aan maatwerk*, want de ene keer helpt het als je een Marokkaan zet, terwijl van de andere kant soms besloten kan worden geen Antilliaanse vrouw bij Antilliaanse vrouwen te zetten;
- *gebrek aan continuïteit*, er is vaak weinig tijd en geld beschikbaar voor méér activiteiten;
- *uitval door groepsdruk*. Het komt voor, dat meiden terugvallen in hun oude situatie vanwege de druk vanuit de groep, waartoe ze behoorden;
- *uitval door druk ouders*. Sommige meiden worden door hun ouders (bijvoorbeeld: strenge opvoeding) tegengehouden om mee te doen aan de activiteiten.

¹⁾ Behoekoe, C., Brown, B., Fernández, F.M., El Madkouri, M., & Rambhadjan-Bhoendie, T., (2008)
Jongeren doen mee, ook de moeilijk bereikbare. Een handreiking over jeugdparticipatie voor jongeren- en meidenwerkers. FORUM, Utrecht

²⁾ Doggen, R., Bergen, M. van, & Tilburg, L. van (2003)
Kleurrijke vrouwen over de drempel
Wervingsmethoden van projecten gericht op maatschappelijke participatie van allochtone vrouwen. NIZW

³⁾ Behoekoe, C., Brown, B., Fernández, F.M., El Madkouri, M., & Rambhadjan-Bhoendie, T., (2008)
Jongeren doen mee, ook de moeilijk bereikbare. Een handreiking over jeugdparticipatie voor jongeren- en meidenwerkers. FORUM, Utrecht

⁴⁾ Bijlage Rolmodellen

⁵⁾ Behoekoe, C., Brown, B., Fernández, F.M., El Madkouri, M., & Rambhadjan-Bhoendie, T., (2008)
Jongeren doen mee, ook de moeilijk bereikbare. Een handreiking over jeugdparticipatie voor jongeren- en meidenwerkers. FORUM, Utrecht

⁶⁾ Doggen, R., Bergen, M. van, & Tilburg, L. van (2003)
Kleurrijke vrouwen over de drempel
Wervingsmethoden van projecten gericht op maatschappelijke participatie van allochtone vrouwen. NIZW

⁷⁾ Bijlage: Methodieken

⁸⁾ Project: Girls Exclusive

⁹⁾ Project: Meet & Greet

¹⁰⁾ Project: Streetwise

¹¹⁾ Project: Ariadne

¹²⁾ Project: Wereldmeiden

Conclusies & aanbevelingen

Allochtone meiden kiezen er vaak bewust voor om jong te trouwen en kinderen te krijgen. Het trouwen en kinderen krijgen wordt in deze culturen geassocieerd met status. Deze meiden doen nauwelijks een beroep op de hulpverleningsinstanties, omdat ze vrij geïsoleerd binnen de familie leven. Vooral over niet-westerse en/of islamitische meiden uit diverse gemeenschappen zoals bijvoorbeeld vluchtelingen, hindoestanen en moslims, die jong moeder worden, is weinig bekend. Op deze onbekendheid speelt deze methodiekbeschrijving met aanbevelingen in.

SAMENVATTING EN CONCLUSIES

In dit document wordt het resultaat beschreven van een uitgebreide literatuur- en documentstudie, alsmede van 4 dialoogbijeenkomsten, die met de verschillende doelgroepen zijn georganiseerd. Hiertoe wordt getracht de volgende vraag te beantwoorden: *kiezen zij een leven, door henzelf in te vullen of bepaalt het lot, de familie of de cultuur, hoe zij hun leven inrichten?*

Om bovenstaande vraag te beantwoorden, liggen de volgende vragen aan de basis van de methodiekontwikkeling:

- Hoe kom je in contact met de doelgroepen?
- Wat is de mening van de meiden over huwelijk, partnerkeuze, seksuele ontwikkeling en weerbaarheid, gezinsplanning, partners uit het land van herkomst en de impact hiervan op het vroegtijdig moeder worden van de meiden?
- Wat is de invloed van de cultuur op toekomstperspectief en gezinsplanning?
- Wat zijn de verschillen in toekomstperspectief tussen de verschillende doelgroepen?

CONCLUSIE

Om de doelgroepen te bereiken is het van belang om aansluiting te vinden bij de meiden. Dit houdt in, dat het zaak is om inzicht te krijgen in de behoeften die bij hen leven. Om deze behoeften in kaart te brengen, dient men outreachend te werk te gaan. In eerste instantie houdt dit in dat de meiden persoonlijk benaderd worden. Door aan te sluiten bij (zelf)organisaties, waar de meiden aan verbonden zijn, benader je ze

in een voor hen veilige omgeving. Heden ten dage vallen digitale sociale (profiel) netwerken ook onder de bekende en veilige omgeving. Via populaire netwerken als Hyves ©, Twitter © en Facebook © kan een grote groep meiden worden bereikt. Bij deze doelgroep is het belangrijk om de ouders op de hoogte te stellen en ze te betrekken bij de te ondernemen activiteiten. De ouders spelen een belangrijke rol in het leven van de meiden en het is zowel voor de meiden als voor de ouders van belang dat ze achter de activiteiten staan. Wanneer ouders niet op de hoogte zijn van wat hun kinderen uitvoeren, kan dit zorgen voor frictie en uitblijven van toekomstige deelname aan dergelijke projecten en activiteiten.

Voor de meiden is partnerkeuze een onderwerp waar veelal abstract over wordt nagedacht. Er zijn concrete ideeën over hoe de partner eruit moet zien, wat voor status deze moet hebben en hoe de relatie in elkaar moet zitten. Opvallend is wel, dat er vrij weinig besef is over het belang van relatieopbouw en -instandhouding. De meiden zijn zich niet bewust van het feit dat er wederzijdse aansluiting moet zijn tussen de partners, eer de idealen kunnen worden bereikt. In alle doelgroepen is naar voren gekomen dat de meiden zelf hun partner willen en kunnen kiezen. Wel geven ze aan, dat de partner hetzelfde geloof moet hebben en dat goedkeuring van de ouders erg belangrijk is, zo niet essentieel. Vaak willen de meiden ook een partner van dezelfde afkomst.

Een huwelijk wordt gezien als een logische stap in het leven van een jonge vrouw, welke

Conclusies & aanbevelingen

volgt na het afronden van een opleiding. De meiden geven unaniem aan, dat deze stap vanzelfsprekend moet worden genomen vanaf een bepaalde leeftijd. Deze leeftijd ligt ergens tussen de 23 en 25 jaar. De toekomstige huwelijkspartner wordt niet gezocht, maar er wordt verwacht dat deze zich bij de meiden aandient. Gebeurt het niet vanzelf, dan wel met inmenging van ouders. De meiden geven aan dat de verwachting van huis uit bijdraagt aan hun idee over het huwelijk. Daarbij is het belangrijk om te onderkennen dat zij zich kunnen vinden in deze verwachting.

Na in het huwelijk te zijn getreden, volgt voor de meiden automatisch het moederschap. Jong als ze zijn, hebben de meiden al een kindervens en een beeld van de rolverdeling binnen het ouderschap. Deze rolverdeling is verdeeld onder de meiden. Waar sommige meiden pleiten voor een gelijkwaardige positie van man en vrouw, kiezen anderen bewust voor de traditionele rolverdeling, waarin de moeder de verzorging van het gezin op zich neemt.

Binnen de doelgroepen vindt weinig seksuele voorlichting plaats. De seksuele ontwikkeling en weerbaarheid van de meiden is afhankelijk van de voorlichting die ze op school krijgen of wat zij in hun peergroup leren. Dit hangt nauw samen met het feit, dat praten over seksualiteit als taboe wordt beschouwd binnen de verschillende culturen, waarbij schaamte en respect een erg belangrijke rol spelen. Door het uitblijven van deze open communicatie blijft seksualiteit een beladen onderwerp. Vragen over seksualiteit en relatievorming blijven onbeantwoord.

De keuze om moeder te worden wordt beïnvloed door de ouders, familie en vrienden en de geloofsovertuiging. De rol die ouders en de sociale omgeving hebben op de meiden en hun meningsvorming, is erg groot. Opmerkelijk is ook dat dit in alle doelgroepen op vrijwel dezelfde wijze is aangegeven. De meiden zijn erg gevoelig voor wat hun ouders denken en willen hen graag tevreden stellen. De invloed van de westerse maatschappij zorgt wel voor een langzame verschuiving van deze waarden.

Belangrijkste conclusie is, dat de belevingswereld van meiden uit zogenoemde niet-westerse culturen opmerkelijk verschilt van meiden in de adolescentiefase uit meer westers georiënteerde culturen. Ze hebben te maken met bovengenoemde cultuurspecifieke aspecten, die deels belemmerend werken in hun persoonlijke ontwikkeling en hun maatschappelijke participatie. Bij de meeste meiden speelt in hun toekomstvisie het gezin de belangrijkste rol, ze zijn vaak bereid hun eigen ontwikkeling en toekomst daarvoor opzij te zetten. Ook de invloed van de omgeving op hun toekomstbeeld is veel groter dan bij andere jongeren. Belangrijk is daarom met deze meiden in gesprek te gaan of blijven over hun toekomstbeeld, hun eigen ontwikkeling en over de impact, die de keuze voor jong moederschap heeft op hun leven. De meiden zullen zich bewust moeten worden van het feit, dat het belangrijk is om eerst zichzelf te ontwikkelen en een plaats te vinden in de samenleving, voordat ze beginnen aan een gezin.

Conclusies & aanbevelingen

AANBEVELINGEN

Op basis van de bevindingen worden hieronder een aantal aanbevelingen geformuleerd.

PRAKTISCHE AANBEVELINGEN OVER WAT NODIG IS:

- een concrete vertaling van een gedegen visie op empowerment van jonge allochtone meiden. Doordat deze meiden weinig deelnemen aan de projecten, zoals die op dit moment bestaan en er toch redelijk veel verborgen problematiek is, is het van belang om te investeren in deze doelgroep;
- beroepskrachten, die interculturele competenties bezitten en daadwerkelijk de meiden serieus nemen;
- een goed wervingsplan, tijd en middelen om dit plan ook consciëntieus uit te voeren;
- een aanbod, dat aansluit bij de behoeften van de meiden en/of ook flexibel genoeg is om hierop aan te sluiten;
- empowerment is erg belangrijk voor deze meiden, maar het moet wel evenwichtig en met betrokkenheid van de omgeving gebeuren.

Naast bovenstaande aanbevelingen zijn er in de dialoogbijeenkomsten enkele specifieke aanbevelingen ingebracht door de meiden. Zij noemen het belang van het investeren in de relatie met vaders. Door de traditionele rolverdeling in de eigen gezinnen hebben de meiden meer contact met hun moeders en een beperkte vertrouwensrelatie met hun vader. De meiden geven ook aan dat ouders moeten worden geïnformeerd over de huidige situatie in

de westerse maatschappij. Daarnaast is het van belang om de ouders te informeren over de invloed van de sociale controle, die zij uitoefenen, op hun kinderen. Onwetendheid zorgt voor onnodige confrontaties. Ten slotte noemen de meiden dat zij op school graag meer aandacht zien voor het belang van relaties, gelijkwaardigheid, respect en rolverdeling binnen relaties.

BELEIDSGERICHTE AANBEVELINGEN Visie

Er moet een visie en beleid voor meidenwerk worden ontwikkeld, waarbij meiden als serieuze gesprekspartner worden beschouwd. Om op efficiënte wijze de maatschappelijke achterstelling van allochtone meiden/vrouwen aan te pakken en hun emancipatie- en participatieproces te ondersteunen, zijn er specifieke aandacht en acties nodig. Het vertrekpunt van de visie is een emancipatiebeleid, waarbinnen ruimte is voor diversiteit. Deze diversiteit vormt het fundament van een multiculturele samenleving, waarin de allochtone gemeenschap haar positieve identiteit kan ontplooien. Binnen het emancipatiebeleid dient niet enkel de aandacht te gaan naar de verschillen tussen mannen en vrouwen, maar evenzeer naar de verschillen tussen vrouwen onderling. Deze invulling streeft in eerste instantie naar gelijke kansen en keuzemogelijkheden voor allochtone meiden en vrouwen. Het bieden van gelijke kansen kan slechts bewerkstelligd worden indien een beleid gevoerd wordt, waarin allochtone meiden en vrouwen betrokken worden bij alle beleidsdomeinen.

Door het in kaart brengen van mogelijke achterstellingsmechanismen ten aanzien van allochtone meiden kan men gerichte (beleids-)acties ondernemen. Om allochtone meiden te erkennen als volwaardige gesprekspartner moet men enerzijds rekening houden met de drempels die er zijn voor meiden in het algemeen en voor allochtone meiden in het bijzonder. Anderzijds moeten mogelijkheden gecreëerd worden waarbij allochtone meiden bepaalde vaardigheden en deskundigheid kunnen ontwikkelen. Hierin kunnen migrantenorganisaties een grote rol spelen, indien zij daarvoor de nodige ondersteuning krijgen. Deze organisaties werken vaak heel concreet aan de 'empowerment' van allochtone meiden. De rode draad in deze visieontwikkeling is het uitgangspunt van empowerment. Empowerment heeft de bedoeling om individuen in staat te stellen om zelf in te grijpen op de werkelijkheid, zodat zij vat krijgen op hun leefwereld en leefomstandigheden, eerder dan ze erin ten onder gaan. Het uitgangspunt houdt in, dat men vertrekt vanuit de positieve krachten en deze activeert en bevordert.

Ontwikkeling meidenwerk

Het jongerenwerk ontkomt er niet aan zich in te stellen op de 'nieuwe tijd': complexere samenleving, hogere eisen aan het resultaat, meer diversiteit in doelgroepen. Waarin verschilt het jongerenwerk 'nieuwe stijl' nu wezenlijk van de 'oude' aanpak? Om te beginnen staat, net als in andere branches, de klant of cliënt centraal. Dit betekent dat de instelling niet langer uitgaat van het eigen aanbod, maar zich richt op de vraag en behoefte van de jongeren. Hierbij

is ook een gedegen afstemming en samenwerking met andere ketenpartners vereist, zoals het Algemeen Maatschappelijk Werk, jeugdhulpverlening, scholen, politie en gemeente. Deze ketensamenwerking veronderstelt bovendien een meer integrale aanpak met een samenhangend aanbod, dat alle betrokken disciplines omvat.

Specifiek meidenwerk kan hun creativiteit en participatie stimuleren en biedt hen een eigen plek waar ze zichzelf kunnen zijn – zonder jongens erbij, die vaak overheersen en bij gemengde activiteiten de sfeer bepalen. Onder leiding van een meidenwerkster kunnen ze vertrouwelijk met elkaar praten, bijvoorbeeld over allerlei (nieuwe) ervaringen en gevoelens, die met de puberteit te maken hebben. Meiden krijgen zo beter de kans voor zichzelf op te komen, een eigen mening te vormen en eigen keuzes te maken. Ook een goed activiteiten-aanbod, aansluitend bij wat de meiden leuk en boeiend vinden, is van belang. Het zorgt voor binding, geeft impulsen aan individuele interesses en vaardigheden, en het kan voorkomen, dat zij afglijden naar een ondergeschikte positie. Allochtone meiden worden van huis uit weinig of niet gestimuleerd hun talenten te ontwikkelen – veel is gericht op de zorgtaak van vrouwen. Onder begeleiding van een meidenwerkster en samen met leeftijdgenoten krijgen zij de kans hun zelfvertrouwen en prestaties te versterken.

Meisjes van Turkse en Marokkaanse afkomst hebben behoefte aan activiteiten waar alleen meiden komen. Ze hebben behoefte aan ontmoeting met meiden

Conclusies & aanbevelingen

in een vertrouwde omgeving. Ze kunnen zich dan vrij bewegen zonder rekening te hoeven houden, dat zij zich kuis en waardig moeten gedragen in het bijzijn van jongens. Maar dat niet alleen. Ouders zullen eerder toestemming geven deel te nemen aan deze activiteiten, als zij weten dat het een veilige omgeving betreft.

Organisatieontwikkeling

Om het meidenwerk een plek te geven in het reguliere welzijnswerk zal het management zich sterk moeten maken om de volgende randvoorwaarden te realiseren:

- er moet commitment zijn om meidenwerk organisatorisch in te bedden en continuïteit te waarborgen;
- er moet een goed personeelsbeleid komen dat het meidenwerk mogelijk maakt. Dit betekent onder meer dat er meidenwerksters in dienst moeten zijn of komen, dat er aandacht is voor deskundigheidsbevordering en kwaliteitsverhoging, dat er tijd wordt vrijgemaakt om als individueel werker en als team te reflecteren op het werk;
- kruisbestuiving met andere werksoorten binnen de instelling (kinderopvang, peuter- en kinderactiviteiten, jongerenwerk, volwassenenwerk, opbouwwerk en hulpverlening) moet gestimuleerd worden;
- hetzelfde geldt voor samenwerking met andere instellingen en organisaties (bijvoorbeeld scholen, sportverenigingen, migrantenzelforganisaties en culturele centra);
- het financieel beleid moet zodanig zijn, dat er voldoende budget is om een succesvol project in reguliere vorm voort te zetten of om wensen van meiden te ho-

noreren, dan wel om voor de financiering daarvan middelen te zoeken bij alternatieve financieringsbronnen;

- tenslotte dient er oog te zijn voor het profileren van het meidenwerk en het via bijvoorbeeld p.r.-activiteiten zichtbaar maken van de effecten en resultaten.

In België opereert het Steunpunt Allochtone Meisjes en Vrouwen (SAMV). Dit is een onafhankelijk gelijke kanseninitiatief, gericht op allochtone meiden en vrouwen in Vlaanderen en Brussel. Het Steunpunt ging van start in 1999 en werd in 2002 erkend door minister Mieke Vogels. Het vertrekpunt van de visie van het Steunpunt is een emancipatiebeleid waarbinnen ruimte is voor diversiteit. De organisatie biedt diverse projecten en producten op het gebied van emancipatie, identificatie en participatie. Het is wenselijk voor de jonge meiden in Nederland, dat er een soortgelijk steunpunt wordt opgericht.

Onderzoek

Tijdens de literatuur- en documentstudie voor deze methodiekbeschrijving bleek, dat er meer onderzoeksrapportages voorhanden zijn over moslims in Nederland en allerlei daaraan gerelateerde onderwerpen, maar duidelijk minder specifiek informatie over de andere doelgroepen. Nader onderzoek naar de kansen en belemmeringen van hindoestaanse meiden en meiden uit vluchtelinggezinnen in hun persoonlijke en maatschappelijke ontwikkeling is daarom dringend gewenst.

Organisaties en mensen, betrokken bij deze publicatie

Me & Society is een bureau voor 'culturele diversiteit'. Overheid, maatschappelijke organisaties en bedrijven hebben allemaal te maken met dit fenomeen.

Me & Society biedt advies, consultancy en begeleiding om diversiteit- en interculturalisatiebeleid te ontwikkelen en procesmatig in te voeren in de organisaties. Me & Society ontwikkelt methodieken en geeft trainingen aan medewerkers. Ook worden er onderzoeken verricht op organisatorische en maatschappelijke vraagstukken. Daarnaast initieert het bureau zelf projecten waarin kwetsbare doelgroepen centraal staan. Me & Society onderzoekt motivaties, behoeften en problemen en gaat na welke invloed instanties en de overheid hebben. Zijn publicaties bevatten praktische handvatten voor professionals die met de doelgroepen werken. Me & Society beschikt over de kennis en het netwerk om culturele diversiteit te laten slagen. Er worden ontwikkelingen in diverse organisaties en bedrijven op de voet gevolgd.

'We kennen de successen, maar ook de valkuilen.'

Het Platform Buitenlanders Rijnmond (PBR) is een koepelorganisatie voor migrantenzelforganisaties in Rotterdam.

Het PBR wil bijdragen aan de verbetering van de maatschappelijke positie van allochtonen in Rotterdam. Dit gebeurt

onder meer door migrantenorganisaties te ondersteunen bij het bevorderen van de participatie van hun achterbannen. Ook stimuleert het PBR organisatievorming, participatie en stadsburgerschap van allochtonen in Rotterdam. De projecten van het PBR richten zich op de mens als burger, opvoeder, medeverantwoordelijke, rolmodel en mentor. De projecten worden gebiedsgericht uitgevoerd, vooral in wijken die laag scoren op de sociale index en in samenspraak met de wijkorganisaties en deelgemeenten. Het PBR brengt verschillende partijen bij elkaar om zwakkere groepen in de samenleving te ondersteunen en te versterken. De projecten richten zich op educatie, participatie, Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO), opvoeding, emancipatie, bewustwording en stadsburgerschap. Naast deze activiteiten houdt het PBR zich ook bezig met belangenbehartiging en beleidsbeïnvloeding ten gunste van een leefbare multiculturele samenleving.

DaalAdvies biedt training, onderzoek, advies, projectontwikkeling en -management, gerelateerd aan de thema's voor- en vroegschoolse educatie, opvoedingsondersteuning en ouderbetrokkenheid, onderwijs- en jeugdbeleid, integratie en diversiteit.

Daarnaast behoort ook de Samenspelmethodiek tot het aanbod. De methodiek is ontwikkeld ten behoeve van de ontwikkelingsstimulering van jonge kinderen tussen

0 en 6 jaar en het geven van opvoedingsondersteuning aan de ouders. DaalAdvies biedt praktische oplossingen voor vraagstukken, die leven bij de verschillende doelgroepen. Het streven naar optimale kansen voor alle kinderen en hun ouders is een belangrijke drijfveer. Uitgaande van de krachten en talenten van mensen wil DaalAdvies een bijdrage leveren aan hun persoonlijke ontwikkeling. Een ander aandachtsgebied is de diversiteit van de samenleving. Onze aanpak laat zich omschrijven als vraaggericht, 'op maat' en gedegen. Professionaliteit en een praktische aanpak worden gecombineerd. Gebruik van kennis en ervaring uit de praktijk vormen de basis voor verdere methodiek- of projectontwikkeling. DaalAdvies werkt vanuit een sterke maatschappelijke betrokkenheid, bezieling en compassie.

Farhad Foroutanian werkt sinds hij in Nederland is, als een freelance cartoonist en illustrator voor uitgeverij uit alle hoeken van de wereld.

Farhad is geboren op 20 September 1957 in Teheran. Vanaf jongs af aan speelde hij in theater en tv producties en hij is hier eigenlijk nooit mee gestopt. In 1986 is hij naar Rotterdam gekomen en in 1995 verhuisde hij naar Italië. Hij volgde daar een theateropleiding. Later besloot hij beeldende kunst te gaan studeren. In 1976 begon hij als illustrator en cartoonist voor verschillende kranten

en dat doet hij vandaag de dag nog steeds. Af en toe schrijft Farhad ook toneelstukken en korte verhalen. Sommige ervan zijn ten tonele gebracht, maar vele niet.

Als freelance cartoonist en illustrator werkte hij onder meer voor het Rotterdams Dagblad, Vice Versa, de Helling, Phaxx, Nebelspalter en andere.

Daarnaast is zijn werk ook geëxposeerd in veertig groeps- en vijfendertig solo-exposities zoals onder andere: Political Cartoons in 2004, Knokke België, RIDEP 2005 in Frankrijk op de Pers & Prent 2004 in Nederland. Farhad is dol op Miss America's, want net zoals zij gelooft hij in vrede voor iedereen; hij gelooft ook in de toekomst, ook al zou het een donkere kunnen zijn!

Paul Emonts is van huis uit socioloog (KUB), maar heeft zich vooral als tekstschrijver gemanifesteerd.

Hij werkte onder meer bij Pluspunt, Rotterdam Verkeert en andere organisaties, maar zijn belangrijkste arbeid is toch: zelf schrijven of mensen laten schrijven (bijv. Zes levens Met Lef). Bovendien gaf hij ook cursussen 'Levensverhalen schrijven' (bij Pluspunt en Stichting Kunstzinnige Vorming Rotterdam). Zijn politiek-culturele belangstelling gaat vooral uit naar de ontwikkelingen en frustraties rond 'integratie' van andere bevolkingsgroepen in Nederland en daarmee samenhangende problemen rond (homo)seksualiteit en samenleving.

Colofon

SAMENSTELLING EN TEKST

Monique Daal
Khadija ElHajri
Joyce Knijnenburg
DaalAdvies

EINDREDACTIE

Paul Emonts
paemon@msn.com

PROJECTLEIDING

Mahmoud Chavoushi

UITGEVER

Me & Society
Bureau voor diversiteitmanagement
Jonker Fransstraat 108^b
3031 AX Rotterdam
T 010 842 3736 · F 084 830 8418
info@meandsociety.com
www.meandsociety.com

COMMUNICATIE EN ONTWERP

Ingrid Bijkerk en Barbara Lateur
Trichis communicatie en ontwerp

ILLUSTRATIES

Farhad Foroutanian
www.farhad.nl

DRUKKERIJ

Veenman Drukkers
ISBN 978-94-90666-02-6

AAN DE TOTSTANDKOMING VAN DEZE PUBLICATIE HEBBEN DE VOLGENDE ORGANISATIES BIJGEDRAGEN

Stichting Iftin
Stichting Al-Amal
vereniging Şafak
Lifetime Learning Consultancy.

MET SPECIALE DANK AAN

Leonieke Schouwenburg, Latifa Cherrabi,
Mohamed Bibi, Shukri Said, Esther Koiter, Fatiha
Kardal, Fatoucha Chanaat, Gulay Kose-Yilmaz,
Radjesh Bahori, Meysam Eslamloo, Ministerie van
Volksgezondheid, Welzijn en Sport en alle meiden
die aan dit project meegewerkt hebben.

Dit product is mede tot stand gekomen door een
financiële bijdrage van Volksgezondheid, Welzijn
en Sport.

2010, me and society, Rotterdam

Alles uit deze Methodiekbeschrijving mag worden
overgenomen mits met duidelijke bronvermelding.

Jeugd en Gezin

daaladvies
www.daaladvies.nl

